Posamezni izvod 1.30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov — Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt — Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2 — P.b.b.

SLOVENSKI vestnik

Letnik XVI. — Celovec, petek, 22. september 1961 — Štev. 38 (1010)

OZN brez generalnega sekretarja:

Hammarskjölda je v Kongu doletela smrt

Z veliko zaskrbljenostjo je v ponedeljek vzela OZN in večina včlanjenih držav po vsem svetu na znanje vest, da je generalnega sekretarja OZN Dag Hammarskjölda v Kongu doletela smrt. Ta zaskrbljenost je toliko večja ker je ta vest šla širom sveta takorekoč na predvečer zasedanja Generalne skupščine OZN. S smrtjo Hammarskjölda je OZN v tem kritičnem položaju brez vrhovnega vodstva.

Hammarskjölda je doletela smrt v noči od nedelje na ponedeljek, ko je bil z letalom na poti iz Leopoldvilla k predsedniku Kantange, Čombeju, da mu predloži pogoje za sklenitev premirja v sovražnostih med Čombejevimi vojaškimi silami in vlado v Leopoldvillu. Z Hammarskjöldom je našlo smrt še nadaljnjih 13 članov njegovega spremstva in posadke. Iz letala OZN, ki je treščilo v bližini Ndole v Severni Rodeziji v pragozd, se je z življenjem rešil le en ameriški vojak.

Vzrok, da je letalo treščilo na tla, ni docela jasen. Po prvem poročilu, ki ga je dala rodezijska vlada, je letalo letelo prenizko in se zaletelo v vrhove drevja. Švedski zastopnik družbe, ki je dala letalo OZN v najem, pa je trdil, da je bilo letalo sestreljeno od enega katanških reaktivnih lovskih letal, ki obstreljujejo postojanke OZN v Katangi. Podobno govorijo tudi druga poročila o vzrokih razbitja letala. V Torek pa je tajna policija OZN ugotovila, da je bilo v letalu skupno 15 oseb, medtem ko je bilo na letališču v Leopoldville vpisanih le 14. Vsekakor pa preživeli ameriški vojak trdi, da je prišlo blizu Ndole v letalu do več eksplozij, vsled katerih je letalo treščilo na tla.

Dag Hammarskjöld je bil star 61 let. Rodom Šved je mesto generalnega sekretarja OZN prevzel leta 1953. V tem svojstvu je postal aktiven posrednik v vrsti sporov med državami članicami OZN. Po svojih posredovanjih v sporu med Izraelom in arabskimi državami, v Sueški krizi, na Madžarskem, v Libanonu, Laosu in drugih je zrasel v osebnost svetovnega formata. V sredo preteklega tedna se je na povabilo osrednje vlade v Leopoldvillu ponovno podal v Kongo, da posreduje med vlado in Čombejem in da pomaga preprečiti državljansko vojno. Pri tem je v veliko škodo OZN našel nepričakovano in nerazumljivo smrt.

Prvi uspeli poizkus vesoljske ladje

Po treh neuspelih poizkusih so v sredo preteklega tedna v Cap Canaveralu četrtič izstrelili raketo „Atlas D" z vesoljsko kabino, v kateri je bil namesto človeka robot, ki je vršil vse fiziološke funkcije človeškega bitja.

Vesoljska kabina je nastopila polet okoli Zemlje s hitrostjo 28.000 km na uro. Zemljo je obkrožila enkrat in sicer v 109 minutah, nakar je pristala na morju 350 km oddaljeno od Bermudskih otokov. Njena teža je znašala okoli 2000 kg, Zemljo pa je obkrožala v razdalji 150 do 240 km.

Robotu v kabini, ki je opravljal delo človeka, so dali ime „Crewman simulator". Njegova naloga je bila v bistvu v tem, da ugotovi predpogoje za polet človeka v vesolje, ki ga mislijo ZDA še tekom leta izstreliti.

Zadnji Občni zbor kmetijske zbornice pred volitvami:

Napredek gospodarsko zaostalih področij, poklicev in narodnostnih skupin je mogoč le v sodelovanju in medsebojnem spoštovanju

Celovec, 20. september 1961: Danes se je občni zbor koroške kmetijske zbornice sestal k svoji zadnji seji pred volitvami. Ob navzočnosti vseh zborničnih svetnikov in številnih povabljenih gostov je pred občnim zborom prezident Gruber podal poročilo o delu zbornice v sedanjem volilnem obdobju. Občni zbor je nato po poročilu ravnatelja zborničnih uradov, dvornega svetnika dr. Stotterja soglasno odobril letni zaključek zbornice za leto 1960 s S 52,739.927 dohodkov in s S 44,950.248 izdatkov ter s S 7,789.678 dobroimetja v banki in v blagajni. V resni razpravi, ki ni bila le na dostojni višini, temveč tudi zelo konstruktivna in polna čuta odgovornosti so govorili predstavniki vseh političnih skupin na občnem zboru. Za slovensko volilno skupnost je govoril zborični svetnik dr. Mirt Zwitter.

Uvodoma je občni zbor počastil spomin tiskovnega referenta zbornice dr. Adolfa Priessnerja, ki je pred kratkim pri letalski nesreči na Irskem prišel tragično ob življenje. Po pozdravnih besedah deželnega svetnika Bacherja je občni zbor prešel na svoje delo.

Statistično je delo sedanjega občnega zbora kmetijske zbornice zajeto v 10 zasedanjih občnega zbora, 27 sejah njegovega glavnega odbora, 52 sejah prezidija in blizu 60 sejah strokovnih odborov. Ko je podal ta pregled, je prezident Gruber ugotovil — in to so pozneje potrdili tudi vsi govorniki —, da je bilo delo v zbornici stvarno in da so zborični svetniki neglede na politično pripadnost iniciativno in konstruktivno sodelovali pri reševanju nikakor ne lahkih, temveč spričo zapletenosti in delikatnosti agrarnega vprašanja zelo težkih problemov.

Volilno obdobje sedanjega občnega zbora je soupadalo v čas, ko je morala kmetijska zbornica iz svojega tradicionalnega delokroga v pospeševanju kmetijske proizvodnje za zagotovitev prehrane domačega prebivalstva vedno nagleje prehajati na vse važnejše uveljavljanje kot poklicno zastopstvo kmetov in kmečkih družin. Medtem ko je volilno obdobje 1951 — 1956 stalo v znamenju več ali manj uspešnih prizadevanj za dvig produkcije kmetijstva in za dvig produktivnosti kmečkega dela, je obdobje 1956 — 1961 po vsej nujnosti razvoja pomikalo

- možnosti uporabe in vnovčenja kmetijskih pridelkov,
- vprašanje cen in zaslužka kmečkih družin in s tem najtesneje povezano iskanje nadaljnjih poti in potreb razširitve dejavnosti kmetijskega zadružništva čedalje bolj v ospredje zanimanja vseh organov kmetijske zbornice.

V razpravi o teh vprašanjih je govoril tudi zastopnik slovenske volilne skupnosti, zborični svetnik dr. Mirt Zwitter. V svojem govoru, ki je bil deležen vidnega zanimanja in odobravanja, je dejal, da so problemi kmetijstva v bistvu enaki, pa čeprav jih gledamo s te ali druge strani. Med ugotovitvami znamenitega že 2 generaciji starega Kautskyjevega »Agrarnega vprašanja« in v gledanju najnovejše papeške okrožnice na položaj v kmetijstvu naletimo na iste probleme. Zadnji linški program Bauernbunda in članek državnega poslanca Steinerja (SPÖ) v časopisu »Heute« kažeta v bistvu enako sliko položaja v kmetijstvu. Prav zaradi tega sta skupnost in obzirnost v naporih za ureditev agrarnega vprašanja povsod zapoved časa. Le pravičnost do vseh in sodelovanje vseh političnih skupin sta v stanju izboljšati pogoje kmetovanja. Napredek v gospodarskem razvoju zaostalih predelov, zaostalih poklicov in zaostale slovenske narodne skupine na Koroškem je mogoč le v skupnem delu in spoštovanju teh načel. Svetovnonazorni predsodki in ozko strankarstvo skrb za gospodarski napredek le hromi.

Svoj govor je zaključil s pričakovanjem, da bo novi občni zbor pokazal za potrebo izobrazbe in gospodarske vzgoje slovenskih kmetov in njihovega naraščaja več razumevanja in več pomoči, kakor jo je izkazala zbornica doslej.

Zadnji občni zbor pred volitvami je jasno predočil, da kmetijska zbornica nima le čedalje večji delokrog temveč tudi čedalje večji pomen za vsakega kmeta posebej. Složnost v gledanju na probleme kmetijstva nikakor ne pomeni, da je politično združevanje kmetov postalo odveč. Nasprotno. Čim več skupin se bavi z istim vprašanjem v duhu medsebojne tolerance in čim bolj ostre so razprave med temi skupinami, tem resnejši so lahko sklepi in delo na poti dosege enakopravnosti kmečkega stanu. Ostre in resne razprave v čutu odgovornosti do kmečkega stanu, do katerih je marsikdaj prišlo v kmetijski zbornici v sedanji volilni periodi, so v veliki meri dale zbornici smer dela in prizadevanj, ki jih je kmetijstvo na Koroškem blagodejno občutilo. Resnemu prizadevanju vseh skupin v zbornici gre zasluga, da ob naraščajoči ponudbi še ni prišlo do nevarnejšega zastoja v možnostih vnovčenja glavnih kmečkih pridelkov. Koroško kmetijstvo je imelo 1960 iz izkupička za svoje tržne pridelke 450 milijonov šil. dohodkov, medtem ko jih je 1955 imelo le 291 milijonov.

Gotovo je še vrsta vprašanj, ki tarejo kmečke ljudi, še vedno nezadovoljivo rešena. Toda stvar njihovega zboljšanja je ravnotako stvar kmetov-volivcev v kmetijsko zbornico, kakor pa bodočega dela po njih izvoljenih organov kmetijske zbornice. Tozadevno pa imajo sedaj kmetje pri volitvah prvo besedo.

OZN je začela svoje zasedanje v najtežji krizi

V hudi krizi, ki jo je spričo velike mednarodne napetosti povzročila nenadna smrt njenega generalnega sekretarja Daga Hammarskjölda v Kongu, je v torek zvečer začela OZN zasedanje svoje šestnajste Generalne skupščine. Prva seja je trajala le 3 minute in vsebovala samo nagovor dosedanjega predsednika OZN Frederika Bolande, ki je govoril o zaslugah ubitega generalnega sekretarja. Po tej žalni seji je bilo zasedanje prekinjeno in odloženo na sredo popoldne.

Na drugi seji je Generalna skupščina v tajnem glasovanju izvolila predstavnika Tunezije Mongija Slima za svojega predsednika. Za njegovo izvolitev je glasovalo 96 držav članic OZN. Po izvolitvi predsednikov svojih odborov je bilo zasedanje ponovno prekinjeno in odloženo na sredo zvečer.

Takoj ko sta OZN in svet sprejela vest o tragični smrti Daga Hammarskjölda, je bila v ponedeljek zvečer seja Varnostnega sveta OZN, ki je obravnaval možnost, da bi imenoval začasnega vršilca dolžnosti generalnega sekretarja OZN. Doslej tega vprašanja v OZN še niso mogli rešiti. Začasno bo dolžnosti generalnega sekretarja opravljal na drugi seji izvoljeni predsednik XVI. Generalne skupščine.

Ob nenadni smrti Daga Hammarskjölda je najprej izgledalo, da delo OZN, ki jo čaka na sedanjem zasedanju ne bo mogoče. Vendar se je pozneje izkazalo, da je prevladalo mnenje, da je treba Generalni skupščini omogočiti normalno delo. Večina delegacij se strinja v mnenju, da kriza, ki jo je povzročila Hammarskjöldova smrt, ne bi smela odvrniti pozornosti od poglavitnih problemov tega zasedanja, ki so silno pereči. Politični opazovalci menijo, da mora Generalna skupščina v tej krizi izpričati mnogo realizma in treznosti.

Predsednik ZDA Kennedy je napovedal, da bo verjetno danes govoril na Generalni skupščini OZN. Govori pa se tudi o tem, da namerava tudi sovjetski premier Hruščev priti na sedanje zasedanje OZN. Vsekakor pa nastali položaj še ne daje nobene jasnosti, katera bodo poglavitna vprašanja, ki se jih bo lotila sedanja Generalna skupščina OZN.

Pronacistično rovarjenje prihaja iz vrst FPOe

V St. Michaelu v Lungauu na Salzburškem so v sredo preteklega tedna aretirali 48 let starega bivšega SA-Standartenführerja Richarda Hochreinerja, ki je po koncu druge svetovne vojne kot vodja nacističnega »Werwolfa« pustil v bližini Graza ustreliti 9 Židov. Hochreiner je pod imenom Florijan Riegler 16 let izdeloval umetne rože in imel v zakupu večjo žago. Na ta način si je nakopičil precejšnje premoženje.

Hochreiner pa je bil tudi politično zelo aktiven. V St. Michaelu je ustanovil krajevno skupino FPÖ. Ta ga je 1959 poslala kot svojega zastopnika v občinski svet. Istočasno pa je bil še predsednik prometnega in predsednik športnega društva. Od junija naprej pa je bil tudi član deželnega vodstva FPÖ na Salzburškem.

V preteklem tednu pa je bil aretiran bivši član nacistične SD (Sicherheitsdienst) Friedrich Lex, ker je obtožen poboja Židov v Tarnopolu. Ponovno aretirani pa so bili še 26 letni Herbert Drexler, 32 letni Walter Zemann in 23 letna Heide Sühsmayer, ker so delali za prepovedano organizacijo »Bund der heimattreuen Jugend« in ker so osumljeni zveze s teroristi, ki so pretekli teden na Dunaju položili več bomb. Omenjeni so stali že lani pred avstrijskim sodiščem zaradi pronacistične dejavnosti, vendar so bili spet izpuščeni na svobodo.

V zadnjem času se pronacistične zarote in njihove provokacijske dejavnosti neverjetno in nevarno množijo. Pri vseh gre za več ali manj prominentne predstavnike FPÖ pri mladih pa za člane njenega študentskega združenja in predstavnike ilegalne BHJ. Čas bi bil, da bi varnostni organi končno bolj temeljito pregledali kartoteke bivših nacistov in jih primerjali z osebami, ki predstavljajo vodstvo in članstvo omenjenih treh in podobnih združenj.

Ob robu dogodkov:

Še premalo so jih...

Uradno se je Koroška res potrudila, da bi kot slavljena dežela turizma dostojno in svečano pozdravila avstrijske državljane, ki živijo v inozemstvu in ki so prišli v Celovec na svoje srečanje z domovino in na občni zbor svojega društva. Rojake iz inozemstva sta sprejela deželni glavar in župan, prireditve njim v čast so se kar vrstile in širokogrudno se jim je nudila priložnost obiska koroških jezer.

Tako daleč vse v redu, vse prav.

Toda ob tej priložnosti se je zgodilo v Celovcu še nekaj, kar tako hudo zaudarja po dobi, ko je nekaterim Koroščem bila zastava s kljukastim križem simbol njihovega žitja in bitja.

Tako-le je bilo:

Avstrijski rojaki iz inozemstva so se v »mestu vrtov« Celovec razumljivo zanimali za marsikaj, kar gostitelji niso imeli v programu. Tako je neka njihova skupina zašla tudi v Košatov muzej, kar je sicer lepo in prav. V tej hiši pa domuje »Kärntner Landsmannschaft« in njej sorodna združenja. Imenovani skupini gostov seveda ni bilo znano, da se prav s strani ljudi teh združenj v pred dvema ali štirimi desetletji tako popularni »rjavini« še danes na vso moč razpihuje takratno »koroško patriotstvo«.

Ker skupini to ni bilo znano, se je dobrodušno spustila z navzočim v »rjavino« oblečenim gospodom v kramljanje o tem in onem. Beseda je dala besedo in razgovor je prišel tudi na žide in na njihovo preganjanje s strani nacistov. Tu pa se je landsmanšaftski gospod z »rjavino« postavil in kratkomalo ugotovil: »Še vse premalo židov je bilo s plinom uničenih«. — — —

Reakcija gostov, katerih večina je bila tudi po nacistih preganjana, je bila temu primerna. Dva zakonca — mož z visokim avstrijskim odlikovanjem — iz Južne Amerike, ki sta zaradi preganjanja židov 1938 ubežala z Dunaja, sta pri priči zapustila hišo zloglasnih besed, žena pa je pri tem pribila: »Jaz bom tam že razglasila, naj nihče ne obišče Nacijev v Avstriji«.

Majhen utrinek, ki pove mnogo, ki pa še bolj škoduje ugledu Koroške in Avstrije. —

Občinski lov je stvar krajevnih kmečkih odborov

Po lovskem zakonu, ki je stopil letos v veljavo, mora krajevni kmečki odbor kot organ kmetijske zbornice imenovati 3 do 7 zastopnikov v občinski upravni sosvet za lov.

Po § 16 omenjenega zakona izvaja pravico lova lastnikov zemljišč, ki sestavljajo občinsko lovsko območje občina. § 17 omenjenega zakona pa določa:

Izvajanje pravice lova na občinskem lovskem območju je vezano na sporazum z občinskim upravnim sosvetom za lov. Če v teku 2 mesecev ne pride do sporazuma o vrednotenju lova, mora dati občina lov v zakup; če potrebno število lastnikov zakup odkloni, pride lov na dražbo.

Občinski upravni sosvet za lov mora biti ustanovljen za vsako občinsko lovsko območje posebej. Sosvet sestoja iz župana ali od njega imenovanega člana občinskega sveta kot prdesednika in treh do sedmih članov, ki jih imenuje krajevni kmečki odbor za dobo trajanja mandatne dobe občinskega sosveta. Člani sosveta morajo imeti volilno pravico v kmetijsko zbornico in ne smejo biti lastniki samostojnega lova ali pa lovske karte. Za vsakega člana sosveta mora biti imenovan namestnik.

Občinski upravni sosvet je sklepčen, če je navzoč predsednik in najmanj polovica odbornikov. Za veljaven sklep je potrebna večina glasov.

Volitve v Zahodni Nemčiji:

Adenauerjeva zvezda v zatonu

CDU zgubila 30 mandatov in večino v Bundestagu
Močna okrepitev socialdemokraške stranke in liberalne FDP

V senci napetega ozračja med Zahodom in Vzhodom pred merjenjem svojih sil na zasedanju Generalne skupščine OZN je preteklo nedeljo nad 30 milijonov zahodnonemških volivcev izvolilo svoj novi Bundestag. Volivci so odločili, da bo v Bundestagu Adenauerjeva CDU/CSU imela v bodoče le še 241 poslancev nasproti dosedanji absolutni večini 271 poslancev. Njeno zgubo sta si delili socialdemokratska stranka (SPD), ki je z 190 poslanci na nedeljskih volitvah pridobila 21 mandatov, in liberalna stranka svobodnih demokratov (FDP), ki je iz teh volitev izšla s 66 poslanci in pridobitvijo 25 mandatov. Ostale stranke so pri volitvah v celoti pogorele, ker nobena ni dobila potrebnih 5 % oddanih glasov.

Nedeljske volitve v Zahodni Nemčiji so močno omajale položaj vedno bolj desničarske in proameriško orientirane CDU, posebej pa še njenega kanclerja Adenauerja. CDU je prišla nasproti SPD in FDP v manjšino. Navzlic temu pa je Adenauer v nasprotju z ostalimi člani svojega strankinega vodstva na tiskovni konferenci pred inozemskimi novinarji po volitvah izjavil, da bo on še naprej „Bundeskanzler".

Adenauer hoče po vsej sili vstrajati na stolčku predsednika bodoče zahodnonemške vlade. V koliko bo to s svojo naravnost kronično trmo uspel, je drugo vprašanje. Struja okoli predsednika Bundestaga Gerstenmeierja, ki je že 1958 zahtevala Adenauerjev odstop, se je pri teh volitvah okrepila. Adenauer sicer misli na vlado v koaliciji s FDP, toda njen predstavnik Mende je kakor pred volitvami tudi sedaj izjavil, da je sicer FDP pripravljena za vladno koalicijo s CDU, vendar nikakor ne pod predsedstvom Adenauerja, temveč pod predsedstvom sedanjega vicekanclerja Erharda. Prav ta stranka pa izkazuje številčno največji porast glasov in mandatov v Bundestagu, kjer bo igrala vlogo „jezička na tehtnici". Za podobno koalicijo se zavzema tudi Gerstenmeier, ki pa je tudi še mnenja, da bi spričo zaostrenega položaja okoli Nemčije prišla v poštev tudi vlada široke koalicije vseh treh strank vključno SPD.

Prvi kandidat SPD, berlinski župan Brandt je takoj po volitvah dejal, da zahteva njihov rezultat široko vladno koalicijo vseh treh strank. To misel je Adenauer takoj odbil, ko je dejal, da koalicija med CDU in SPD ne pride v poštev. O možnosti koalicije med SPD in FDP doslej še ni padla nobena posebna izjava. Indirektno jo je vendar Mende odklonil, ko je izjavil, da je rešitev vprašanja vlade v koaliciji CDU — FDP boljša kot vsaka druga rešitev.

Vsekakor bodo prihodnji tedni v Zahodni Nemčiji zelo napeti. Vsaka stranka je nasproti ostalima v manjšini. Kako bo izgledala bodoča vlada, ki se bo 17. oktobra predstavila Bundestagu, in kakšna bo bodoča zahodnonemška notranja in zunanja politika, je še veliko vprašanje. Volitve so pokazale, da brez temeljite remedure in inventure v vladi in politiki v Zahodni Nemčiji verjetno ne bo šlo več naprej.

Volitve v kmetijsko zbornico 19. novembra 1961:

Zagotovimo si volilno pravico

Le še do 3. oktobra je mogoč vpis v volilni imenik!

Vpis v volilni imenik je odvisen od izpolnitve in podpisa pole volilnih upravičencev (Wähleranlageblatt) in njene oddaje na občinskem uradu do 3. oktobra t. l.

Volilno pravico imajo osebe, ki so bile 1. septembra t. l. lastniki, uživalci ali najemniki njiv, travnikov ali gozda v površini 1 hektarja in več. Volilno pravico pa imajo tudi vsi kmetijski užitkarji, ki lahko dokažejo, da so gornje pogoje izpolnjevali vsaj 10 let.

V primeru solastništva, sonajemništva in souživanja kmetijskih zemljišč ali gozda v površini 1 ha in več v zakonu imata volilno pravico m o ž in ž e n a. Isto velja tudi za kmetijske užitkarje.

Kdor izpolnjuje gornje pogoje in je pred 1. januarjem 1961 izpolnil 20. leto starosti, ima volilno pravico neglede na to, če je avstrijski državljan ali ne.

Vsak, kdor ima volilno pravico, naj izpolni pravočasno polo volilnih upravičencev in naj jo do 3. oktobra t. l. odda pri občini svojega stalnega bivališča.

Spet 700 km novih asfaltnih in betonskih cest v Jugoslaviji

Jugoslavija vlaga velike napore za izgradnjo svojega cestnega omrežja. Letos se bo njeno omrežje povečalo za nadaljnjih 700 km betonskih in asfaltnih cest. S tem bo v Jugoslaviji 7.400 km moderno asfaltiranih in betoniranih cest.

Že te številke kažejo dinamično prizadevanje za modernizacijo cestnega omrežja. Še bolj pa je to prizadevanje razvidno, če ga primerjamo z gradnjami cest v zadnjih 40 letih. Od leta 1918 do 1941 so v Jugoslaviji zgradili povprečno 52 km asfaltiranih cest na leto, od leta 1945 do 1955 pa 135 km na leto. Med leti 1956 in 1959 so modernizirali letno 678 km cest. Sedaj pa je ta dejavnost že dve leti sem dosegla letno 700 km novih asfaltnih in betonskih cest.

Glavna dela se odvijajo na 3 osrednjih avtomobilskih cestah. Na cesti Bratstva in enotnosti med Ljubljano in Djevdjelijejo ob grški meji, ki bo dograjena 1963 bo letos dokončan odsek med Grdelico in Skopljem v dolžini 138 km. Jadranska magistrala bo letos razen dolžine 40 km dograjena med Reko in Omišem pod Splitom, na jugu pa med Petrovcem in Kolašinom ter med Kosovo Mitrovico in Prištino, kjer se bo povezala s cesto Bratstva in enotnosti. Tretjo magistralo gradijo med Beogradom in Sarajevom, povezovala pa bo Beograd z morjem. Ta magistrala bo dolga okoli 400 km in bo dograjena 1965.

Poleg teh magistral gradijo po vsej državi še 16 drugih cest, ki bodo med seboj povezovala mesta in industrijska središča ter ta z magistralami. Zadnja leta je Jugoslavija dala letno za izgradnjo cestnega omrežja okoli 38 milijard dinarjev.

V Vzhodni Nemčiji so imeli občinske volitve

Isti dan, ko je Zahodna Nemčija volila svoj Bundestag, so bile v Vzhodni Nemčiji občinske in okrajne volitve. Od 12,517.444 volilnih upravičencev (vključno Vzhodnega Berlina) se je volitev udeležilo 98,89 % volivcev. Neveljavnih glasov je bilo 0,05 %. Od veljavnih glasov je odpadlo na volilni predlog Nacionalne fronte 99,96 % glasov. Drugega volilnega predloga ni bilo vloženega.

Povečana izmenjava blaga Avstrije s članicami EFTA

Nastanek EFTA leta 1960 je Avstriji kot njeni članici omogočil, da je vsaj do gotove mere izenačila neugoden položaj, v katerega jo je spravila njena lega ob mejah območja EWG. V prvem polletju 1961 je njena zunanja trgovina z državami EFTA predstavljala vrednost 4507 milijonov šilingov, kar je 18,5 % več kot v istem razdobju leta 1960. Celokupen obseg avstrijske zunanje trgovine se je v isti primerjavi povečal le za 1,5 %.

Avstrijski uvoz je v letošnjem prvem polletju dosegel vrednost 19.108 milijonov šilingov, izvoz pa le 14.062 milijonov šilingov. Bilanca avstrijske zunanje trgovine za ta čas izkazuje pasivo več kot 5 milijard šilingov. Glavnina te pasive (nad 3,5 milijarde šilingov) izvira iz zunanje trgovine z EWG. Uvoz iz območja EFTA je predstavljal vrednost 2.373 milijonov šilingov; izvoz v to območje pa 2.134 milijonov šilingov. Vsled tega se je avstrijski pasivni saldo z EFTA zmanjšal za 47,2 %, medtem ko se je pasivni saldo z EWG povečal za ca. 25 %.

PO ŠIRNEM SVETU

DUNAJ. — Avstrijsko ministrstvo za notranje zadeve je sporočilo, da bo pooostrilo nadzorstvo na avstrijsko-italijanski meji, da bi preprečili infiltracijo teroristov iz Avstrije v Južno Tirolsko in tihotapljenje eksploziva na to območje. Notranje ministrstvo je to ukrenilo po novem valu atentatov v Južni Tirolski in nekaterih italijanskih mestih. Italijanska policija je aretirala več oseb avstrijskih in nemških državljanov v zvezi s temi atentati.

BEOGRAD. — Jugoslovanski državni sekretar za zunanje zadeve je odpotoval v New York, kjer bo na zasedanju Generalne skupščine OZN vodil jugoslovansko delegacijo. Skupaj z državnim sekretarjem je odpotoval tudi član delegacije Budimir Lončar, opolnomočeni minister v državnem sekretariatu za zunanje zadeve.

LONDON. — Britanski minister za vojno John Profumo je izjavil, da položaj okoli Berlina zahteva večjo pripravljenost v Zahodni Nemčiji, kot pred napetostjo. Tako je dejal, ko so sklenili, da bodo v Zahodno Nemčijo poslali več protiletalskih enot. Poleg tega bodo Britanci zadržali v Nemčiji tankovski polk, čeprav bi ga morali konec leta evakuirati.

ISTAMBUL. — Posebno sodišče na Jasi Adi, je izreklo obsodbo proti 600 članom režima bivšega turškega premiera Menderesa. Obtožnica je zahtevala smrtno kazen za preko sto obtoženih. Smrtno kazen je zahtevala tudi za Menderesa in bivšega predsednika Turčije Bayara. V obtožnici jim očitajo, da so kršili ustavo, pripravljali načrte za likvidacijo opozicijskih voditeljev ter izkoriščali državne sklade.

MOSKVA. — V Sovjetski zvezi so pred nedavnim z uspehom izstrelili večstopenjsko raketo na razdaljo 12.000 km. Zadnji del rakete je padel v morje na kraju, ki ni bil oddaljen od cilja več kot kilometer.

RABAT. — Delegacija Zveze društev za skrb za otroke in mladino Jugoslavije je prispela v Rabat, da bi slovesno izročila pet montažnih šol, ki so jih jugoslovanski otroci podarili alžirskim otrokom v Maroku. Delegacija se je razgovarjala s predstavniki družbenih in političnih organizacij Alžirije o sedanjem sodelovanju med temi organizacijami obeh držav in o možnosti za razširitev sodelovanja.

SEUL. — Oblasti v Seulu so obsodile 34 funkcionarjev v vladi bivšega predsednika Sing Man Rija, ki morajo plačati državi skupaj 5,6 milijona dolarjev zaradi nezakonito pridobljenih zaslužkov.

NOVA GVINEJA. — Na južnih področjih Nove Gvineje razsaja epidemija oslovskega kašlja, za katerim je umrlo 125 ljudi. Oblasti si prizadevajo s strogimi ukrepi preprečiti epidemijo.

BERLIN. — Mestni svet zahodnega Berlina je objavil, da bo vsem komunističnim novinarjem, z eno izjemo, prepovedan dostop na seje zahodnonemškega mestnega parlamenta. Izjema velja samo za dopisnika sovjetske agencije TASS v zahodnem Berlinu.

BRUSELJ. — Indijsko veleposlaništvo v Bruslju je zahtevalo od belgijskega zunanjega ministra, naj uvede preiskavo o incidentu, ko so neznanci metali opeke v okna indijskega diplomatskega predstavništva v Bruslju. Sodijo, da je to storila skupina belgijskih kolonistov v Kongu in sicer zaradi sodelovanja indijskega vojaštva v akciji sil OZN v Katangi.

PRAGA. — Na mednarodnem sejmu v Brnu so priredili tudi jugoslovanski dan. Ekonomski svetnik jugoslovanskega veleposlaništva v Pragi je ob tej priložnosti priredil sprejem, na katerem sta bila med drugimi predsednik češkoslovaške Trgovinske zbornice Horn in pomočnik ministra za zunanjo trgovino Kocour.

DUNAJ. — Stalni predstavnik Ciprske republike v OZN Zenon Rossides je na Dunaju predaval o vlogi majhnih držav pri dejavnosti OZN. Dejal je, da je ta vloga zelo konstruktivna in da je za majhne države svetovna organizacija najmočnejše jamstvo njihove svobode in varnosti. Rossides je bil skupno s predsednikom Ciprske republike Makariosom tudi na beograjski konferenci izvenblokovskih držav.

HAAG. — Nizozemska vlada je sprejela sklep o podaljšanju vojaške službe. Hkrati so objavili, da bodo nekatere enote kraljevske nizozemske vojske poslali v Zahodno Nemčijo na vežbanje. Te ukrepe označujejo kot zaščitne ukrepe, nujne glede na razvoj mednarodnega polažaja. Ukrepi se nanašajo na vojake, podoficirje in oficirje. Obrambno ministrstvo sporoča, da je vojaška obveznost rekrutov podaljšana od 18 na 20 mesecev. Sklep o tem so sprejeli na posvetovanju s članicami NATO.

Kulturnoprosvetna dejavnost italijanske manjšine v Jugoslaviji:

Prosvetno življenje, kjer oblast ni mačeha prizadevanjem manjšine

Italijanska narodnostna manjšina v Istri in na Reki živi zelo pestro kulturnoumetniško življenje. Ona nima le svoje osnovne in srednje šole, temveč se v popolni enakopravnosti in ob dalekosežni gmotni podpori jugoslovanskih oblasti lahko izživlja v zelo bogati kulturnoprosvetni dejavnosti. Narodno gledališče „Ivan Zajc" na Reki ima italijansko dramo, ki redno gostuje po vseh večjih krajih z italijansko nacionalno manjšino. Za gledališko sezono 1961/62 ima gledališče v programu kar 8 komadov v italijanščini. Pred kratkim je kulturnoumteniška komisija Italijanske unije za Istro in Reko odobrila program italijanskih prosvetnih in amaterskih skupin, ki takorekoč zajema vsa področja ljudskoprosvetne dejavnosti.

Italijanska manjšina v Istri in na Reki lahko aktivno in neposredno sodeluje v gospodarskem, političnem in kulturnem življenju ter neposrednem upravljanju sredstev in pri delitvi dohodkov družbene dejavnosti. S tem so manjšini bolj kot kedajkoli prej naravno zajamčena vsa javna sredstva, ki jih potrebuje za ohranitev svojih kulturnih dobrin in za njihovo nadaljno bogatitev. To dejstvo je znova potrjeno v načrtih kulturnoumetniških inštitucij italijanske manjšine v Istri in na Reki.

Italijanska drama reškega narodnega gledališča je imela pretekli torek v Pulju krstno predstavo Roussinijeve komedije „Il marito, te moglie e la morte". S to komedijo bo v prihodnjih tednih nastopila še v 15 krajih in sicer v Galežani, Dinjanu, Labinu, Rovinju, Pazinu, Buzetu, Novigradu, Bujah in drugod. V istih krajih bo nastopila tudi s komadom „Sulle strade die notte", ki ga je na Reki že igrala. Poleg omenjenih obsega repertoar reške italijanske drame v prihodnji gledališki sezoni še 6 ali 7 nadaljnjih komadov italijanskih, francoskih, angleških in jugoslovanskih avtorjev.

Italijanske prosvetne in amaterske skupine pa bodo v tem času imele:

- **Šolske razstave otroških risb s kulturnoumetniškimi prireditvami in konferencami o šolskih problemih in aktualnimi natečaji po krajih, kjer prebiva italijanska manjšina. Zaključna razstava z izbrano vsebino bo v maju 1962 v Rovinju.**
- **Revijo italijanskih kulturnih krožkov in umetniško kulturnih združenj sredi aprila v Dinjanu; pred tem pa bodo pripravljalne revije po krajevnih sekcijah.**
- **Tekmovanje diletantskih odrov v Bujah v marcu z zaporednimi gledališkimi predstavami italijanskih amaterskih odrov. To tekmovanje bo povezano s konferenco predstavnikov italijanskih amaterskih gledaliških skupin.**
- **Pevski festival zborov italijanske manjšine v Pulju s predhodnim nagradnim tekmovanjem. Istočasno bo v Pulju zborovanje, kjer bodo obravnavali vprašanja lahke glasbe med italijansko manjšino.**
- **Literarne večere na Reki, v Pulju, Rovinju in v Izoli s istočasnim obravnavanjem slovstvenega izživljanja italijanske etnične skupine v Jugoslaviji in problematiko italijanskega slovstva sploh.**
- **Razstavo italijanske upodabljajoče umetnosti na Reki.**

V tem sklopu je predvidena tudi še vrsta natečajev, tekmovanj in nagrad med dijaško mladino. Zlasti so predvideni natečaji iz risanja, poezije in dramatike ter nagrade za pesmi, pripovedke in oderska dela, ki jih bodo razpisale italijanske revije in časopisi.

Koroški Slovenci iz svojih izkušenj vemo, da je tako obsežna kulturnoumetniška in prosvetna dejavnost manjšine mogoča le, če je manjšina popolnoma enakopravna in če prosvetaši in umetniki- amaterji s svojimi nastopi ne tvegajo svoje službe, kar se žal pri nas še vedno dogaja.

Italijanska manjšina v Istri in na Reki ima v sklopu Narodnega gledališča na Reki svojo poklicno dramo. Ali nebi bila podobna ustanova mogoča tudi v sklopu Celovškega mestnega gledališča? —

Koroški Slovenci se veselimo prizadevanja predstavnikov nemškega kulturnega življenja na Koroškem v poglabljanju kulturnih stikov in izmenjav razstav med Slovenijo in Koroško. Menimo pa, da je enako potrebna tudi skrb pristojnih oblasti — prosvetnega ministrstva, deželne vlade in občin — za pripravo neposrednih javnih sredstev v pomoč prosvetnim društvom slovenske manjšine na Koroškem za ohranitev njenih kulturnih dobrin in za njihovo nadaljnjo obogatitev.

V tem pogledu moramo — gledajoč na preteklost — žal znova pribiti, da se z nami v narodnoprosvetnih prizadevanjih bodisi po šolah, bodisi pri neposredni pomoči našim prosvetnim društvom ravna več kot mačehovsko.

Slovensko gledališče v Trstu v novi sezoni

Slovensko gledališče v Trstu ima za svojo letošnjo sezono že pripravljen svoj program, ki je enako bogat kot pa zahteven. Začetna predstava bo 14. oktobra v Avditoriju s klasičnim Shakespearovim »Hamletom«, ki ga bo režiral direktor gledališča Jože Babič. Scenarij je pripravil Riavec. Naslovno vlogo igra Starešinič, vlogo kraljice je prevzela Sardočeva, vlogo kralja pa Lukeš.

Druga predstava je rezervirana za slovensko izvirno novost. To bo Tavčerjev »Ceh pred smrtjo«, ki bo prišel na oder predvidoma sredi novembra. V prvi polovici decembra pa bo prišla na račun mladina. Režiser Lukeš pripravlja mladinsko igro hrupne narave, ki jo je avtor Giuseppe Longo krstil »Squassamondo«. Za Greenovim »Uslužnim ljubimcem« — ironičnim komadom, polnim angleškega humorja o možu, ki ga žena stalno vara — bo Slovensko gledališče v Trstu uprizorilo Cankarjevo »Pohujšanje v dolini Šentflorijanski«, s katerim bo nastopilo prihodnje leto na beneškem gledališkem festivalu. Igro bo režiral direktor Babič, ki je poznan po svojih drznih režijskih zamislih.

Novi spored ima na šestem mestu še Foaovo »Gli arcangeli non Giuocano«, v kateri bo nastopal avtor sam kot igralec s svojo partnerko Franko Rame. Poleg omenjenih komadov ima Slovensko gledališče v Trstu na sporedu še Singevo »Potepuh z Zahoda«, Goliavega »Jurčka«, Christijevo »Past za miši« in Achardovo »Jean de la Lune«.

Tretji kongres jugoslovanskih slavistov v Ljubljani

Pretekli ponedeljek se je v Ljubljani pričel III. kongres Zveze slavističnih društev Jugoslavije. Kongres, ki bo zaključen danes, se bo bavil s sodobnimi slavističnimi problemi, zlasti pa s pedagoškimi, metodološkimi in idejnimi vprašanji.

V sredo so na kongresu odkrili spominske kipe trem zaslužnim slavistom in sicer profesorjem dr. Francetu Kidriču, dr. Rajku Nahtigalu in dr. Franu Ramovšu. Kipe je v imenu slavnostnega odbora pod predsedstvom podpredsednika ZIS Kardelja izdelal Boris Kalan, odkril jih je pa predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar.

Odkritje spomenikov je bilo zunanje znamenje velikega spoštovanja do teh treh mož, ki so toliko storili za slovensko, jugoslovansko in evropsko slavistiko.

Razpis štipendij za dijake srednjih in strokovnih šol

Koroška deželna vlada je razpisala štipendije za dijake srednjih in strokovnih šol v šolskem letu 1961.

Srednješolci morejo biti štipendije deležni le od drugega letnika naprej in pod pogojem, da dokažejo najmanj dober učni uspeh. Prošnje je treba najpozneje do 10. oktobra nasloviti na Urad koroške deželne vlade, oddelek V v Celovcu. Prošnje ni treba kolekovati, predložiti pa jih je treba ravnateljstvu šole.

Prošnji je treba priložiti življenjepis, overovljen prepis zadnjega šolskega spričevala in od občine in finančnega urada potrjeno premoženjsko stanje staršev otroka.

Nepopolne prošnje ne bodo upoštevane. Štipendije so enkratne in bodo dodeljene pomladi 1962.

Esperanto v UNESCO

Na XI. generalni konferenci UNESCO, ki je bila v Parizu, so posamezne delegacije malih dežel odločno zahtevale, naj bi uradno priznali esperanto kot mednarodni jezik in ga uvedli v vse šole v svetu.

Svojo zahtevo so zlasti utemeljevale s tem, da je esperanto nevtralen jezik in da je v mednarodnem občevanju nujno potreben. Hkrati je ta jezik lahek in bogat, kot vsi drugi veliki jeziki. Druga utemeljitev je bila v tem, da je praksa pokazala, da nastane velik del mednarodnih težav zaradi tega, ker govore različni narodi v različnih jezikih in da se morajo mali narodi učiti več jezikov, če hočejo sodelovati v življenju in napredku človeštva, če hočejo imeti politične, znanstvene, trgovske in kulturne odnose s celim svetom. Samo nevtralen jezik bi lahko odpravil njihovo kulturno odvisnost.

Celovško gledališče:

»Prodana nevesta« za otvoritev sezone

Uprava mestnega gledališča v Celovcu je pri izbiri komada za začetek nove gledališke sezone imela posrečeno roko, ko se je odločila za Smetanovo »Prodano nevesto«. Navzlic temu, da je bila v zadnjih 15 letih »Prodana nevesta« v Celovcu že nekajkrat igrana, je med gledališko publiko tudi to pot »vžgala«. Napoved njene letošnje uprizoritve je pač marsikoga spomnila na njeno edinstveno uprizoritev s strani Slovenskega narodnega gledališča Maribor junija 1955. Nedvomno pa je dvorano pri letošnji premieri napolnila tudi radovednost ljubiteljev oderske umetnosti, kako se bodo v tej operi, polni veselih in šegavih slovanskih motivov in ljudskih viž izkazali napovedani novi umetniki v celovškem gledališču.

Sestava letošnjega ansambla »Prodane neveste« je bila uspešna. Režija v rokah gosta iz Münchena, Curta Hampeja, orkester, ki ga je vodil Gustav Wiese, balet na čelu s Rudy Mario Bachheimer ter zbor Franca Gerstackerja so napravili svoje, da so se nastopi pevcev glavnih partij zlili v celoto, ki je bila lepo harmonična navzlic temu, da je bil potek premiere od časa do časa nekam tog.

Odlično se je s svojim prvim nastopom odrezala sopranistka Elisabeth Szemszö v vlogi Marinke. Njen lirični sopran je pomembna obogatitev gledališkega ansambla. Nov v Celovcu je bil tudi Janko v osebi Wernerja Kesslerja. Njegov tenor je dopadel, pričakovali pa bi nekoliko več živahnosti v kretnjah. Nič slabše, v nekaterih primerih celo boljša sta se izkazala Wolfgang Hübner kot Vašek in Rudolf Holtenau kot oče Miha. Nadvse v ansamblu pa se je dvignil Franc Pacher kot pristen mešetar Kecal. Pri tej oceni ne postavljamo v ozadje ostalih vlog, ki so bile odpete z veliko ljubeznijo in lepimi glasovi. Brez njih bi premiera ne bila, kar je bila.

JANKO PLETERSKI: 8

Manjšinska zakonodaja na Koroškem

po drugi svetovni vojni

V utemeljitvi so dokazovali ne le, da je vsebina uredbe v nasprotju z avstrijsko ustavo, marveč tudi, da deželna vlada sploh ni imela pooblastila izdati takšno uredbo.

Pravna argumenta nasprotnikov uredbe iz l. 1945 sta bila v osnovi dva: a) provizorična deželna vlada po avstrijski ustavi ni imela pooblastila izdati takšno uredbo, in b) uredba ni postala veljavna, ker ni bila pravilno publicirana (namesto v deželnem uradnem listu, ki nota bene tedaj še ni izhajal, je bila objavljena najprej v poluradnem »Kärntner Nachrichten«, nato pa še v uradnem listu deželnega šolskega sveta — Verordnungsblatt für das Schulwesen in Kärnten Nr. 1/1946). Kot bomo pozneje videli, je avstrijska vlada te pravne argumente v odgovoru prosvetnega ministra Hurdesa v pravno dobro fundirani izjavi zavrnila. Vprašanje je bilo odprto samo v politiki in ne v pravu, ki vladnega stališča nikoli ni ovrglo.

Toda državlani niso dolžni biti pravniki, ki bi presojali zamotana vprašanja avstrijskega zasedbenega, ustavnega in deželnega prava. Za njih je bilo lahko edino odločilno to, da je uredba o dvojezičnih šolah bila publicirana v tedaj edinem oficialnem glasilu v deželi in da so jo avstrijske koroške oblasti *dejansko izvajale od 30. oktobra 1945 do 22. septembra 1958, to je celih dvanajst let, deset mesecev in dvaindvajset dni,* prav na enak način kot vsak drug veljavni zakonski predpis. Kdor je hotel, se je o zakonski veljavnosti uredbe o dvojezičnih šolah lahko poučil *iz uradnih izjav avstrijskih oblasti,* ki je nikoli niso omenjale kot pravno sporno. Poglejmo jih po vrsti:

1. Deklaracija koroškega deželnega zbora in deželne vlade dne 28. januarja 1947, točka 2.

2. Memorandum avstrijske vlade konferenci namestnikov zunanjih ministrov štirih velikih sil v Londonu 29. januarja 1947: »Kar zadeva vprašanja v zvezi s poukom, je Avstrija pred okupacijo dolgo imela na razpolago dvojezične šole, v katerih so slovenski otroci bili deležni pouka v svoji materinščini kot tudi v nemškem jeziku . . . Po osvoboditvi Avstrije je vlada šla še dalje v tem smislu z namenom, da bi pospeševala prisrčne odnošaje med prebivalci Koroške nemškega jezika in prebivalci slovenskega jezika, kakor tudi, da bi ohranila prijateljsko razmerje s sosedno Jugoslavijo. V ta namen predpisuje vlada v dvojezičnih okrajih obvezen dvojezični pouk za vse učence, ne glede na njihovo narodnostno poreklo. Ta ukrep je bil že uveljavljen v več kot sto šolah.«

3. Pravkar reproducirini odlomek iz avstrijskega vladnega memoranduma je ponovno citiral šef avstrijske delegacije, zunanji minister dr. Karl Gruber, dne 8. aprila 1947 na zasedanju Sveta zunanjih ministrov v Moskvi kot odgovor na vprašanje sovjetskega zunanjega ministra Molotova.

4. Izjava šefa avstrijske delegacije zunanjega ministra dr. Karla Gruberja 28. aprila 1948 na zasedanju konference namestnikov zunanjih ministrov štirih velesil v Londonu: »Avstrija je dala slovensko govorečim Koroščem možnost lastnega kulturnega razvoja. Vzorna zakonodaja o dvojezičnih šolah na Koroškem nalaga kot dolžnost celo zgolj nemško govorečemu prebivalstvu, da se uči slovenščine, da bi na ta način zagotovila temu jeziku bolj splošno razumevanje.«

5. Izjava šefa avstrijske delegacije zunanjega ministra dr. Karla Gruberja 28. februarja 1949 na zasedanju konference namestnikov zunanjih ministrov štirih velikih sil v Londonu: »Dvomim, da bi kjer koli v Evropi obstajala manjšina, ki bi uživala podobne kulturne, politične in gospodarske svoboščine, kakor jih imajo Avstrijci slovenskega jezika.«

6. Izjava šefa avstrijske delegacije zunanjega ministra dr. Karla Gruberja 4. marca 1949 na zasedanju konference namestnikov zunanjih ministrov štirih velikih sil v Londonu: »Dalje je treba vedeti, da je uredba provizorične koroške reželne vlade o ustanovitvi dvojezičnih šol bila izdana v času, ko je večkrat omenjeni voditelj koroških Slovencev, dr. Tischler, pripadal kot deželni svetnik provizorični deželni vladi in da je tako vidno sodeloval pri zasnovi te uredbe. Provizorična koroška deželna vlada, katero je vodila želja popolnoma zadovoljiti zahteve slovenskih voditeljev po ustanovitvi dvojezičnih šol in na ta način zagotoviti širšo uporabo slovenskega jezika v deželi, je privolila v ustanovitev takšnih šol celo tam, kjer etnični podatki sami morda ne bi bili zadosten razlog za njihovo uvedbo.«

7. Odgovor prosvetnega minitra dr. Felixa Hurdesa 8. marca 1951 na zgoraj omenjeno interpelacijo poslancev VdU glede veljavnosti uredbe o dvojezičnih šolah iz l. 1945. V odgovoru je minister Hurdes poudaril, da njegova izvajanja temeljijo na sklepu zvezne vlade z dne 6. marca 1951 in da govori v imenu zvezne vlade. — Uredba o dvojezičnih šolah je bila izdana 3. oktobra 1945, oblast avstrijske začasne vlade pa se je razširila na Koroško šele 20. oktobra 1945, medtem ko je začasna avstrijska zvezna ustava na Koroškem začela veljati šele 1. februarja 1946. Uredba je torej bila izdana kot del okupacijskega prava pred uveljavljanjem avstrijskega pravnega sistema. Nastalo bi vprašanje, ali ta, iz okupacijskega prava izvirajoča norma, ni bila pozneje derogirana, ko je 1. februarja 1946 avstrijski pravni sistem postal veljaven na Koroškem. »Na to vprašanje je že zaradi tega treba odgovoriti nikalno,« je izjavil minister Hurdes v imenu vlade, »ker je v smislu točke 5 memoranduma Zavezniškega sveta z dne 20. oktobra 1945 do tedaj izdano okupacijsko pravo ostalo nedotaknjeno po razširitvi avtoritete avstrijske državne vlade na celo Avstrijo (vključno Koroško), razen če ni poznejši zakonodajni akt sedaj že pristojnega avstrijskega zakonodajalca na tem področju ustvaril kake druge ureditve, ne da bi bila Zavezniška komisija proti temu ugovarjala (prim. izrek Ustavnega sodišča z dne 17. XII. 1947, Zl. 36/37). To pa se ni zgodilo.« *(Se nadaljuje)*

V visokih Kortah

V Kortah je znana Smrtnikova kmetija, kjer živi družina, ki je poznana daleč preko visoko ležeče idilične gorske vasi, obdarjene s čudovito prirodno krasoto. Korte so zelo mikavna in zaželjena izletna točka, kamor delajo izlete posebno radi turisti, ki letujejo v Podjuni, saj je vsa okolica Železne Kaple iz leta v leto bolj obiskano letovišče. Izlete v Korte pa delajo tudi tujci iz daljnjih krajev, ki tega prirodnega raja v spodnjem delu naše lepe domovine ne morejo prehvaliti ter priporočajo izlete v ta kraj tudi svojim znancem. Nad vse divna je pot skozi prelestno divjeromantično koško sotesko, pot, ki ostane vsakemu izletniku v neizbrisnem spominu. Oko in duša uživata čuda prirodne lepote. Mnogi tujci obiskujejo ta raj naše zemlje z avtomobili, povedati pa je treba, da je nujno voziti skozi sotesko previdno, kajti majhna lahkomiselnost lahko povzroči hudo prometno nesrečo, ker primerilo se jih je že več. Huda prometna nesreča samoumevno pokvari ves lepi vtis soteske, ki je pod prirodno zaščito.

V Kortah živi trdno, prekaljeno in značajno slovensko ljudstvo, vkoreninjeno v svojo gorsko zemljo, hkrati pa gostoljubno in dobro. Še je v tem kraju doma neizmaličena iz rodu v rod posredovana pristna slovenska gostoljubnost. Takšna družina je tudi Smrtnikova, lastnica obširne kmetije z obsežnimi ter košatimi gozdovi in pašniki. V družini so rasli otroci, šest hčera in sin. Žal, da je oče pred nekaj leti umrl. Za njim pa je prevzel kmetijo sin Franci.

Vse Smrtnikove hčerke so prirodno nadarjene pevke. Ko so bile še vse doma v družinskem krogu, so nadvse rade, veliko in dobro prepevale. Svoje pevske zmožnosti pa so zavestno in radevolje posvečale tudi pevskim prireditvam na slovenskih pevskih koncertih.

Stara je izkušnja, da se tam, kjer se poje, ljudje radi oglašajo in zadržujejo, kajti kjer je petje doma, so doma tudi dobri plemeniti ljudje. V zadnjih letih pa so se Smrtnikove hčerke povečini poročile, med temi si je eno izbral za svojo življenjsko družico tudi naš zborovodja Foltej Hartman. Na idiličnem Klopinju, ob biseru koroških jezer, sta si z ženo Reziko postavila dom s prenočišči za letoviščarje, kjer jima raste mlad naraščaj, za katerega vzgojo in telesno blaginjo se zgledno prizadevata.

V Korte, k Smrtniku, pa je več let v vsakih počitnicah rad zahajal mlad študent Jože Koncilija iz Št. Ilja. Pri Smrtnikovih se je prav dobro počutil, kakor bi bil član Smrtnikove družine. Po različnih poteh svojega študija se je spet vrnil in se zares vključil v Smrtnikovo sorodstvo.

Zanimal se je za Smrtnikovo hčerko Vido, marljivo, pošteno in zavedno slovensko dekle. Iz zanimanja se je vžgala ljubezen in pred nedavnim sta sklenila trajno zvezo za življenje ter podpisala pogodbo zvestobe do smrti. Poročno veselje so slavili bolj v domačem krogu s prijetnim izletom v sosedno državo. Kakor slišimo, se bo novoporočeni mož pripravil za učiteljski poklic, lepo poklicno nalogo vzgojitelja.

Novoporočencema iskreno čestitamo ter jima želimo mnogo srečnih let na skupni življenjski poti!

V Podjuni nastaja novo jezero

Prihodnje leto bo gradnja velike elektrarne v Kazazah dogotovljena ter bo začela obratovati z zmogljivostjo 360 milijonov kW ur na leto. Elektrarna, kot ena izmed osmih, ki so v načrtu gradenj elektrarn od Beljaka do Žvabeka, na 83 km dolgi liniji Drave, bo upoštevanja vredna proizvodnica električne energije ter s tem dragocenega pomena za gospodarsko korist dežele in vsakega posameznega gospodarstva. Ogromne naravne vodne sile Drave bodo izkoriščene v nadvse koristni sodoben gospodarski namen, za pogon ogromnih električnih turbin za proizvodnjo energije, ki je najbolj priročna gonilna sila strojev v tovarnah, obrtnih obratih in v kmetijstvu. Hkrati pa bo ta elektrarna zares večje podjetje v osrčju Podjune in s tem korak k napredku pokrajine, ki je bila do nedavnega gospodarsko sistematično zapostavljena.

Ogromno kvalitetnega gradbenega materiala zahteva izvedba velikega projekta, založiti je bilo treba vse navodobne tehnične pripomočke, kar so gradbene tvrdke tudi storile. Pri gradnji uporabljajo najmodernejše tehniške gradbene izume. Vsota celotnih gradbenih stroškov je bila preračunana na 686 milijonov šilingov in kakor zagotavljajo, so preračunavali dobro, ker bodo baje s tem zneskom tudi kriti gradbeni stroški.

Za veliko elektrarno pa je treba vodno silo zbirati v ogromno rezervo z zajezo. Zajezni prostor kazaške elektrarne v dolžini 21 kilometrov bo obsegal 12,5 kvadratnega kilometra prostornine. Nastalo bo torej veliko zajezno jezero in kakor pravijo, bo tretje največje na Koroškem. Zajezno jezero bo segalo od Kazaz do izliva Krke v Dravo.

Na prostornini, kjer bo prihodnje leto samo voda, je moralo veliko družin ob obrežju Drave zapustiti svoje domačije, kar seve nobeden ni storil z lahkim srcem. Toda, kakor slišimo, se je Avstrijska elektrifikacijska družba s prizadetimi kmeti pogodila ter jim izplačala primerne odškodnine, da si morejo brez posebnih težav ustvariti drugod nove domačije. Elektrifikacijski družbi je uspelo izvesti preselitev brez posebnih prepirov in procesov ali s prisilno razlastitvijo. Dosedanja vodna gladina bo dvignjena za 22 metrov, za zaščito obrežnih kultur tega jezera, ki bi lahko bile ogrožene ob visokem vodovju, je družba postavila štiri zaščitne obrežne nasipe.

V tej zvezi morajo dvigniti tudi velikovški dravski most in sicer na eni strani za 4,02 metra, na drugi strani pa za 1,74 metra. S tem delom, ki je gotovo zapleteno in tvegano, so po večtedenskih predpripravah že začeli in upajo, da bodo z delom končali do 31. oktobra. Most bo tudi za 360 m daljši, kakor je bil prejšnji, ki so ga zgradili šele pred nekaj leti. Mnogi se upravičeno sprašujejo, zakaj že takrat niso zgradili most primerno visoko, ko je bila gradnja elektrarne v Kazazah že predvidena in v načrtu. S tem bi si prihranili ogromne stroške. Pri tem gigantskem delu bodo morali inžinerji in tehniki spet pokazati svoje nadpovprečne sposobnosti.

Novo podjunsko jezero pa bo brez dvoma tudi mikavno za letoviščarje iz vseh krajev, kar more biti tudi vir dodatnih dohodkov v tej prirodno lepi pokrajini.

Beljak

V bolnišnici v Beljaku je v torek umrl koroški pisatelj in grafik Johann Leb, doma iz Suhe. V noči od sobote na nedeljo se je Leb v nekem espresu v Beljaku zgrudil s stola na tla in obležal nezavesten. Ko so ga gostje skušali dvigniti, ni prišel k zavesti ter so zaradi tega poklicali zdravnika. Ta ni ugotovil nobene poškodbe, temveč so nezavestnega spravili na policijsko stražnico, da bi se streznil, ker so domnevali, da je pijan. Toda le-ta tudi po več urah ni prišel k sebi, nakar so poklicali drugega zdravnika, ki je pri Lebu ugotovil poškodbe na glavi. Po tej ugotovitvi so ponesuečenca prepeljali v bolnišnico, kjer je umrl.

Gotovo je zelo čudno in pravzaprav nerazumljivo, kako je moglo priti do tega, da so hudo, smrtno nevarno poškodovanega, človeka zavlekli k iztreznenju na policijsko stražnico, namesto, da bi ga takoj prepeljali v bolnišnico, kjer bi mu ob pravočasni zdravniški pomoči morda še lahko rešili življenje. Pokojni je bil star šele 52 let. Njegovo truplo so prepeljali na Suho, kjer so ga pokopali.

Strel ob državni meji pri Pliberku

Precejšnjo pozornost je med prebivalstvom in pliberški okolici vzbudila novica o strelu na cesti od državne meje do Pliberka. Dobra dva kilometra pred državno mejo je carinski uradnik Hölbling naletel na dva moška, ki se na njegov poziv nista ustavila ter sta zbežala. Carinik ju je nekaj časa zasledoval, nato pa sprožil iz svoje službene pištole. Projektil je enemu izmed teh preluknjal trebuh. Po prvi zdravniški pomoči, ki jo je nudil pliberški zdravnik dr. Fritzer, so hudo ranjenega prepeljali v bolnišnico v Celovec. Kakor vedo povedati, sta bila prizadeta moška dva mlada begunca iz Jugoslavije.

Bodisi kakor koli, obmejni organi imajo svoje stroge predpise in gotovo niso oboroženi le za parado. Toda druga plat tega pripetljaja je ta, da gotovo naše časopisje ni prineslo v nebo kričečih poročil z velikanskimi naslovi o tem dogodku, kar je tako često storilo, kadar koli je le moglo pisati o kakšnem podobnem postopku jugoslovanskih obmejnih organov. V takih primerih niso pustili na obmejnih organih sosedne države niti trohice človečanstva ter so jih vedno pokazali kot brezvestne brezsrčne morilce. Vsekakor licemerstvo in dvojna morala. Po naslovu o tem dogodku v nekem celovškem dnevniku, to je v Volkszeitung, ki se glasi „Bauchschuss für flüchtenden Jugoslawen" so na prvi pogled mnogi sklepali, da so spet streljali jugoslovanski graničarji, kar pa je enkrat drugače.

Kakor vedo povedati, oziroma domnevajo, jo je drugi begunec pobrisal nazaj čez zeleno mejo. Gotovo bo svojim tovarišem povedal, ki morda tudi nasedajo podtalni propagandi o najlepšem življenju v inozemstvu, da jih v inozemstvu ne sprejemajo z rokavicami.

Dobrla vas

V družini živinozdravnika dr. Luke Sienčnika so pred malo dnevi praznovali lepo družinsko slavje. Trideset let je minulo, odkar sta se dr. Luka in Ljudmila poročila in to so praznovali. Luka je sicer dejal, da so praznovali „trideset let vojne", kar pa seveda zveni stoodstotno zgrešeno, ker vsi, ki družino Sienčnikovo poznamo, smo priča, da je v tej družini tri desetletja vladala ljubezen in harmonija, skratka: idealno družinsko razmerje. Otroci so rasli in rastejo, študirajo in se že uveljavljajo v življenju. Hkrati je praznovala tudi doktorjeva žena Ljudmila petdesetletnico svojega življenja in sicer čila, sveža in mladostna. Slavje je zelo povzdignil tudi kvartet naših pevcev, ki je najprej zapel lepo podoknico, nato pa prepeval na družinskem slavju. Iskreno čestitamo!

Začetek gradnje nove tovarne v Celovcu

Veliki Philipsov koncern, se je po izčrpnem študiju razmer in pogojev odločil, da zgradi tudi v Celovcu veliko industrijsko podjetje za izdelavo posameznih električnih predmetov. S to delavnico bo naše glavno mesto obogatelo za novo pomembno industrijsko podjetje, kjer bo našlo stalno zaposlitev več sto domačih delavcev.

Temeljni kamen za gradnjo nove industrije v Celovcu so slovesno položili v petek, dne 15. septembra, ob Žrelski cesti. V temelj so vzidali listino, v kateri je zapisano, kako je prišlo do gradnje in sicer na pobudo koncerna samega ter s podporo in sodelovanjem celovškega mesta.

Slavnosti ob položitvi temeljnega kamna je prisostvovalo številno vidnih osebnosti javnega in gospodarskega življenja, med temi deželni glavar Wedenig, celovški župan Ausserwinkler, nekateri občinski svetniki in deželni poslanci, zbornični prezident dipl. ing. Pfriemer in drugi. Slavnostni akt položitve temeljnega kamna sta storila generalni direktor Philips-delavnic Koningsberger in župan Ausserwinkler.

V svojem slavnostnem nagovoru je župan Ausserwinkler med drugim izrekel zahvalo vsem, ki so pomagali pri ustvaritvi pogojev za to gradnjo. Ob zaključku je dejal, da želi, da bi novi obrat nudil mnogim prebivalcem celovškega mesta dobre in trajne delovne možnosti ter da naj obrat koristi še večjemu gospodarskemu razmahu Celovca.

Generalni direktor je v svojem nagovoru povedal, da ni slučaj, ko so začeli graditi tovarno prav v Celovcu, temveč so po skrbni preiskavi delovnega trga na Koroškem ugotovili, da je za izvedbo tega načrta prav naša dežela najbolj ugodna.

Philips-delavnice obstojajo že 70 let ter zaposlujejo v 56 deželah sveta 220.000 delavcev. V Avstriji zaposlujejo trenutno 5000 delavcev, računajo pa, da bodo prihodnje leto stanje delavcev še dvignili. Poslovnega prometa imajo okoli 1 milijardo šilingov. Surovine za izdelke nabavljajo povečini v tuzemstvu, izdelke pa povečini izvažajo.

Odmev po pliberškemu letnem sejmu

Na pliberškem letnem sejmu je bila letos, kakor smo že poročali, zelo številna udeležba tudi iz sosedne Mežiške doline. Iz Mežiške doline smo dobili pisanje iz katerega je razbrati, da so jim lepi spomini na dneve sejma nepozabni. Vreme je bilo sijajno in srečali so se z mnogimi znanci in tudi sorodniki. Z izletom v Pliberk in obiskom sejma so bili zadovoljni, predvsem ker niso doživeli kakšnega izbruha nacionalne mržnje, pač pa so slišali vsepovsod na travniku v pretežni večini našo pristno slovensko govorico. Da se nihče ni spozabil in razburjal zaradi slovenskega govorjenja, kakor se je v prejšnjih časih večkrat pripetilo, je bilo razveseljivo, pa bi bilo tudi nespametno, ker kamor koli je uho prisluhnilo, je bilo slišati slovensko besedo. To je prijeten vtis, ki so ga odnesli sejmski gostje ob povratku preko državne meje.

Kar pa ni bilo lepo, niti prav, niti pošteno so nekateri podjetniki goste iz Mežiške doline pri zamenjavi oziroma pri prodaji za dinarje grdo in pretirano odirali ter izkoriščali, kajti ponekod so prodajali steklenico piva do 200 dinarjev. Resnici na ljubo je treba povedati, da tega niso storili vsi podjetniki, temveč le nekateri, ki pri gostih umevno nikakor niso zapustili dobrega vtisa. Nihče nima ničesar proti temu, in to so tudi obiskovalci sejma iz Mežiške doline zatrjevali, da je sejem za to, da gostilničarji in trgovci več zaslužijo, ni pa prav, če gredo pri prodaji preko vsake mere.

Družinsko slavje

Pliberk. — Prejšnji teden je praznovala spoštovana mama gospa Marija Breznik, neštetim gostom iz vseh krajev znana gospodinja Breznikove gostilne v Pliberku, sedemdesetletnico svojega življenja. Sedemdeset let je precej dolga življenjska pot žene-matere, življenjska pot nenehnega dela od zore do mraka, žrtev in trpljenja. Da tudi trpljenja: kot slovenska vsem dobro želeča mati v Pliberku, ki nikomur ni skrivila lasu, je morala v nacistični dobi izpiti kelih trpljenja do dna. Le čudo je in razveseljivo, da je ta svoj življenjski jubilej obhajala še tako pri sebi, kar pa je skoraj gotovo pripisati zavesti, da je trpela po nedolžnem ter se je v vseh težkih položajih izkazala kot močna žena.

Nočemo odpirati starih ran, kajti gospa Breznikova je žena, ki odpušča, prav po besedah: Oče odpusti jim, saj ne vedo kaj delajo! Nacistični nasilniki so prizadejali Breznikovi družini nepopisno gorje. Ker je bil mož Štefan značajen in zvest svojemu rodu, so ga aretirali, mučili v gestapovskih zaporih in končno končali v Moabithu v Berlinu. Ko je bil zaprt še v Celovcu, je umrl mali sinček, brezsrčni oblastneži pa očetu niso niti dovolili, da bi smel na pogreb. Tega gorja je bilo še premalo, aprila leta 1942 so Breznikovo družino tudi izselili v tujino in ni se našel noben vpliven Pliberčan, ki bi imel pogum, da bi takšno v nebo vpijoče nasilstvo preprečil.

Naj bo dovolj o vsem tem trpljenju, saj si ga more vsak sam predstavljati, ne pa občutiti, kar more pravilno doumeti le tisti, ki je vse to sam prestal. Ob jubileju matere so prihiteli družinski člani, sinovi in hčerke, da so svoji skrbni materi čestitali in ji stisnili roko za vse dobro, kar jim v mnogih letih, tudi nočeh bdenja, z materinsko ljubeznijo storila. Žal, da k tej družinski slovesnosti ni mogla priti tudi hčerka Gita, ki leži zaradi prometne nesreče hudo poškodovana v bolnišnici.

Breznikovi gospej čestitamo in ji želimo še mnogo let srečnega in zadovoljnega življenja!

KOLEDAR

Petek, 22. september: Tomaž
Sobota, 23. september: Linus
Nedelja, 24. september: Rupert
Ponedeljek, 25. september: Kleofa
Torek, 26. september: Ciprijan
Sreda, 27. september: Kozma
Četrtek, 28. september: Venčeslav

Interpol organizacija dvainštirideset narodov proti mednarodnim zločincem

Interpol je organizacija, ki povezuje policijske ustanove 42 dežel. Centrala te organizacije je v Parizu. Ta vsklajuje delo posameznih policijskih organizacij dežel — članic v boju proti vse večji nevarnosti, ki jo predstavljajo za človeško družbo mednarodni zločinci. Vsakodnevna poročila o potovanjih zločincev prihajajo iz uradov Scotland Yarda, francoske »Suret nacionale«, italijanske »Questure« in centralnih policijskih ustanov v Ameriki, Carigradu, Atenah, Sidneyu in Rangoonu. Kartoteka Interpola vsebuje podrobne podatke o nad 60.000 goljufih, ponarejevalcih denarja, trgovcih z mamili, tihotapcih, razbojnikih in morilcih s celega sveta, ki so se ukvarjali s kriminalno dejavnostjo v več kakor dveh državah. Ti stalno spreminjajo svoja imena in si nabavljajo lažne potne liste ter operirajo zdaj na tem, zdaj na drugem kontinentu. Interpolu uspe ujeti celo tiste, ki se je zanje zdelo, da jih ne bo mogoče nikdar ujeti.

Zahvaljujoč obvestilom, ki jih posreduje Interpol, se često dogaja, da pripravi policija na drugem koncu sveta zasedo, v katero bo padel mednarodni zločinec, še preden bo posumil, da ga sploh zasledujejo.

Dogaja se, da kakšen zločinec, ki ga spremlja Interpol, dolgo prikriva svojo sled, ko prehaja iz države v državo, vendar ima pariška kartoteka dober spomin.

Pred maroško obalo je pozimi 1958 utonila britanska jahta. Med rešenimi mornarji je bil tudi neki Avstrijec, Walter Praksmaler. Policijskemu inspektorju Rabata, ki je preiskoval zadevo s potopitvijo jahte, se je zdel sumljiv. Z izgovorom, da gre za zdravniški pregled, mu je odvzel prstne odtise in ga zadržal. Avstrijec je bil popolnoma brezbrižen, ker nikakor ni verjel, da bi kdo mogel v maroškem mestu o njem karkoli vedeti.

V naslednji uri je uslužbenec Interpola v Parizu dal pooblastilo, da se mornarja aretira. List iz kartoteke je pokazal istovetnost prstnih odtisov z odtisi, ki jih je poslal inspektor: bilo je odkrito, da je Walter Praksmaler dejansko Manfred Lentner, ki ga zasleduje berlinska policija zaradi umora neke ženske v letu 1948, avstrijska policija pa zaradi tega, ker je pobegnil iz zapora, ki se je v njem nahajal, zaradi goljufij in dvoženstva. Trikrat je spremenil ime, vendar je Interpol vse te spremembe zabeležil. Lentnerja so predali avstrijskim oblastem, da bo odslužil svojo zaporno kazen in da ga bodo potem predali nemški policiji, kjer bo odgovarjal za uboj. Ta nikakor ni mogel razumeti, kako so ga mogli ujeti.

Preprečevanje zločinov je prav tako važno kot prijemanje zločincev. Kadar koli kakšen mednarodni zločinec potuje preko državne meje, je Interpol o tem obveščen in da takoj ustrezni državi podatke o zločincu: fotografijo, osebni opis, prstne odtise, ter pripombo. Osebo je treba spremljati neopazno, vendar zelo skrbno.

Neki ameriški gangster je pred kratkim odpotoval na dolgo potovanje po Sredozemlju z velikimi načrti. Mamila v Ameriki gredo vedno bolj v denar, a ponarejeni dolarji, redka zdravila in drugo blago za črno borzo se dobro vnovčuje v inozemstvu. Kot tajni poslanec močne gangsterske organizacije iz Chicaga je bil pooblaščen skleniti pogodbo z lopovsko bratovščino v inozemstvu v povečanju te »trgovine«. Potovanje je poteklo, kakor si je lahko samo želel in tako se je vrnil in obvestil svojo tolpo o uspešno opravljenem »poslu«. Zarotniki so se veselili, ne vedoč, da njihov poslanec ni niti za trenutek odšel očem policije. Zbrana poročila niso samo pripomogla k preprečitvi načrtov gangsterske tolpe iz Chicaga, temveč tudi k temu, da so pozneje polovili določeno število oseb, ki so pripadale mednarodni tolpi.

Po drugi svetovni vojni je bilo mnogo ponaredb dolarjev, švicarskih frankov, nemških mark in drugega denarja z visokim tečajem. Interpol je, da bi to preprečil, ustanovil poseben oddelek v Haagu, ki bdi nad bankovci 42 dežel.

Pred določenim časom je policija v Buenos Airesu zasledila skupino ponarejevalcev, ki je izdelovala zelo uspele 100 dolarske bankovce. Obstajal je sum, da se nahaja šef skupine, neki Nikazio nekje v Evropi z veliko količino tega denarja. En primerek tega denarja so pregledali v Haagu. Potem Interpol ni več dolgo čakal. Neka pariška banka mu je posodila več bankovcev po 100 dolarjev, ki so bili popolnoma istovetni z bankovcem, pregledanim v Haagu. Podobni bankovci so prihajali tudi iz Rima, Bruxellesa in zopet iz Pariza. Pariški policiji ni bilo mnogo potrebno, da je ujela Nikazija. Poslala ga je v Argentino, kjer bo precej let sedel v zaporu, potem pa bo zopet poslal Interpol 42 državam poročila o njegovi »specialnosti«.

ZANIMIVOSTI IZ ZNANOSTI IN TEHNIKE

Odkrili so novo metodo za določanje starosti okamenin in keramike. Nova tehnika ima za osnovo segrevanje okamenin in izžarevanje svetlobnih žarkov pri višjih temperaturah. Če določimo to izžarevanje in srednjo radioaktivnost okamenine, lahko določimo čas, ko je bila okamenina zadnjič segreta. Ta metoda bo lahko uspešno dopolnila delo z radioaktivnim ogljikom 14, ki je pomagal določati do 25.000 let stare organske ostanke. Zdaj bomo lahko določali celo starost okamenin, ki so nastale pred 500.000 leti, verjetno pa se bo dalo metodo tako izpopolniti, da bo učinkovita še za razdobja do pred 2,000.000 leti.

Dveletno proučevanje in opazovanje skupine otrok, ki je jedla jabolka in druge skupine, ki jih ni jedla, je pokazalo, da je bilo pri ljubiteljih jabolk približno le polovico toliko gnilobe in eno tretjino obolenj diesni kot pri drugi skupini. Ugibajo, da je temu vzrok razmeroma precejšnja količina kisline v tem sadežu, razen tega pa vlakna, ki jih žvečimo, izdatno povečajo izločanje sline. Ta pa hkrati odstranjuje majčkene košček hrane in aktivira tkivo diesni.

Ameriški arheologi so pri izkopavanju predzgodovinskih naselij na ozemlju današnjega Iraka odkrili ostanke klasov in zrnja, ki nedvomno kažejo, da so ljudje v tistih časih poznali že kruh. Te najdbe so po ocenah stare okoli 9000 let.

V znanosti so potrdili spet staro spoznanje, da pogorišča rada privlačijo strelo. Neki švedski fizik je ugotovil, da se dviga z vsake goreče snovi ali predmeta v zrak steber električno nabitega zraka, ki privlači strelo. Kolikor to drži, pa se še niso prepričali, ker je le malo poslopij ali dreves, ki bi vanje strela udarila več kot enkrat.

Čudni dvoboji

V popolni tišini stopita oba nasprotnika v krog, ki je narisan na tleh.

„Ali sta pripravljena!" ju vpraša sodnik.

Oba možaka namrščeno prikimata in sodnik da znamenje za pričetek dvoboja. Nasprotnika se previdno približata drug drugemu, nato pa se prične borba z nenavadnim orožjem. To orožje so dolga peresa, izpuljena iz repa neke tropske ptice. Nasprotnika se borita tako, da se drug drugega ščegetata.

Ta čudni način dvoboja je v navadi pri plemenu Sake, ki živi v notranjosti Malajskega polotoka (jugovzhodna Azija).

Na tla narišejo krog s premerom treh ali štirih metrov. V krog stopita oba nasprotnika, ki sta se zaradi česar koli sprla. Na znamenje sodnika se pričneta drug drugega ščegetati z dolgimi peresi. Kdor se prvi zasmeje, je dvoboj izgubil, njegovega nasprotnika pa proglasijo za zmagovalca.

* * *

Malo manj šaljiv način dvoboja imajo pripadniki plemena Suaheli v Afriki. Oba nasprotnika morata preplavati reko, polno krokodilov. Zmagovalec je tisti, ki priplava živ do druge obale. Seveda se pogosto tudi zgodi, da nobeden ne zmaga, ker krokodili pohrustajo oba.

* * *

Dva šoferja v Londonu sta se pred nekaj leti sprla, kdo od njiju je boljši. Ker nobeden ni hotel popustiti, sta šoferja stopila iz krčme na ulico, za njima pa povorka radovednežev.

Vsak šofer je sedel v svoj kamion. Oddaljila sta se drug od drugega za kakih dve sto metrov, nato pa sta pognala vsak svoj kamion z največjo brzino drug proti drugemu. Oba kamiona sta s takšno silo treščila drug v drugega, da sta se v hipu spremenila v kup starega železa. Izpod ruševin pa so privlekli oba hudo ranjena šoferja in ju odpeljali v bolnišnico. Tako se je ta dvoboj končal neodločeno.

Od tu in tam

Od kdaj poznamo vazelin

Vazelin so iznašli leta 1859. Sprva so mislili, da je to hranilno sredstvo. Kasneje so ugotovili, da je vazelin odlično sredstvo za kožo in za ublažitev bolečin pri opeklinah.

Sesalec za čiščenje trave

Čiščenje odpadlega listja in drugih smeti po mestnih parkih, je zelo zamudno delo; posebno tam kjer je trava zelo gosta. Da bi šlo delo hitreje od rok, so v Ameriki konstruirali sesalec za čiščenje travnatih preprog in stez po vrtovih in parkih. V bistvu je ta priprava podobna sesalcu za prah, samo da je večja in močnejša.

Najvišje mesto na svetu

Glavno mesto južnoameriške države Bolivije je na najvišji nadmorski višini na svetu. Bolivija se razprostira na najvišjih planotah gorskega masiva Andov. Glavno mesto La Paz ima 4000 metrov nadmorske višine in 400.000 prebivalcev. V tem področju pa nikdar ne pade sneg.

TO IN ONO

O našem telesu

● **Površina naše kože znaša** vsega skupaj približno 2 kvadratna metra. Skupna površina naših pljuč pa znaša nič več in nič manj kot — 150 kvadr. metrov. V notranjosti pljuč je namreč okoli 350 milijonov (!) luknjic, ki vsak dan sprejmejo 560 do 700 litrov kisika, in prav zavoljo te gobaste notranjosti je skupna površina pljuč kar 75-krat večja od površine našega telesa.

● **Kri je v resnici „čudežni sok":** telesu dovaja kisik, ki je nujno potreben za življenje. To pa more biti zato, ker vsebuje rdeča krvna telesca ali eritrocite, ki jih je, kot menijo, v naši krvi približno 25 bilijonov!

● **Krvna telesa ali eritrociti** imajo obliko ploščic s premerom 1,5 tisočinke milimetra. Če bi vse eritrocite, kolikor jih je v naši krvi, zložili drugega poleg drugega, bi pokrili 3700 kvadratnih metrov površine. Če bi jih pa nanizali drugega za drugim, bi z njimi mogli opasati zemeljski ekvator, saj bi bil niz rdečih krvnih telesc dolg dobrih 40.000 kilometrov!

● **Skupna dolžina vsega našega ožilja,** od najfinejših kapilar pa do debelih ven in aort, znaša polnih 560.000 kilometrov, kar je skoraj ena tretjina sončnega premera!

● **Naše srce je najpopolnejši motor,** kar jih poznamo. Mišica, ki je približno tako velika kot naša pest, pošlje vsak dan okoli 10.520 litrov krvi po vsem telesu, to je za pol železniškega vagona-cisterne. Moč, ki jo srce porabi za to, bi zadostovala, da bi dvignili 16.280 kg težko breme 1 meter visoko ali pa dvigalo s tremi osebami 100 metrov visoko. V 70 letih človeškega življenja naredi srce 3 milijarde utripov.

● **Vsega občudovanja** vredne so tudi naše ledvice: vsak dan prečistijo okoli 5 hektolitrov krvi! Ledvice so znotraj prepletene z mrežo izredno finih kanalčkov, ki jih je vseh skupaj približno 2 milijona, vsak pa je dolg po 5 cm. Če bi jih torej sestavili, bi dobili okoli 100 kilometrov dolgo kot las tenko cev!

● **Na površju naše kože** je ogromno drobnih bradavic — koncev živcev, ki prenašajo občutek za mraz, vročino, bolečino in dotik do možganskih centrov. Na 1 kvadratnem centimetru kože je okoli 5000 brbončic. Od teh jih je okoli 200 za občutek bolečine, po vsej naši koži jih je približno 4 milijone. Brbončic za tip je mnogo več, posebno na koncih prstov, kjer jih je po 2300 na kvadratni centimeter. Naši možgani pa imajo samo v svoji skorji 14 milijard živčnih celic!

● **Skupna dolžina živčnih vlaken** v našem telesu znaša 480.000 kilometrov (razdalja od Zemlje do Meseca znaša 304.403 kilometre!).

● **Na kvadratnem centimetru človeške kože** je 100 žlez znojnic, se pravi, da jih je po vsem našem telesu okoli 2 milijona!

CLAUS EIGK:

dan nič

6

Ko so se nekoliko uredili, jih je poklical Mihael Angel, „da jih popelje k šefu", kakor se je sam izrazil.

„Mundus je hitro zvedel o vašem poletu," je dejal. „Imamo izvrstno obveščevalno službo. O vašem poletu nam je sporočila že iz Ushuaie. Tam vas je gotovo domači novinar spraševal različna neumna vprašanja, vi pa ste mu razkrili več, kakor ste mu pravzaprav hoteli."

Norman je temu prostodušno pritrdil in pri tem zaskrbljeno pomislil, kako korenito ga lahko polomi celo tak prebrisanec kakor Tex Leuwenhout.

V pritličju, ki je bilo obenem največje nadstropje stolpa, je bila velikanska dvorana: strop so ji opirali marmornati stebri. Cvetje in okrasne rastline, veliki akvariji s pisanimi tropskimi ribami ter živahni vodometi so dajali prostoru prijeten videz. V dvorani je vrvelo ljudi. Igrali so šah ali biljard, pili in kramljali. Vsi so bili brezhibno oblečeni, na oko so bili vsi kakor zadovoljni, brezskrbni bogataši. Ko so vstopili v dvorano, se je vse ozrlo po njih. Bili so pač „novinci"! Angel je pravkar odklepal vrata dvigala, ko se je iz neke družbe odtrgal mlad, zagorel moški in stekel proti glavnemu pilotu.

„Človek božji, Walter, si res ti?"

Pilot ga je debelo pogledal in stopil korak nazaj. Potem je izdavil: „Bergmann, — je to mogoče? Oprosti, menil sem, da si mrtev! Pravili so, da si pred leti strmoglavil nad Južno Ameriko."

Tovariša sta si vzradoščena krepko segla v roke.

„Seveda sem strmoglavil, toda brzčas podobno kakor ti!"

Zasmejala sta se in naglo domenila za pozneje, ker so ostali nestrpno čakali.

Dvigalo jih je bliskovito potegnilo v sedmo, najmanjše nadstropje. Vstopili so v prostorno, svetlo sobo. Skozi okna se je širil lep razgled po vsej dolini. Razen neznanih aparatov in klubskih naslanjačev je stala v sobi samo še mogočna pisalna miza. Izza te mize je vstal eleganten visokorasel mož. Čeprav so mu bleščeče črni lasje ob senceh že močno posiveli, je kazal le kakih štirideset let. Sicer na njem ni bilo kaj izrednega, razen velikih, črnih oči, ki so očarale vsakogar, s komer je govoril.

Z naglo kretnjo jih je povabil, naj sedejo in spregovoril z zvonkim, prav nič teatraličnim glasom: „Gospodična Morena, gospodje, dragi dečko, sedite prosim. Poznam vaša imena, vi poznate moje, predstavljanje je torej odveč!" Potem se je obrnil k stranskim vratom, skozi katera je pravkar vstopila ljubka ženska. „Seznaniti bi vas hotel še z mojo tajnico — gospodično Barbaro Keanhart. Kasneje bo popisala vaše podatke. Toda ne bojte se, nobenih vprašalnih pol nimamo. Naša birokracija je še v povojih!"

Posedli so. Tajnica je molče položila zraven sebe stenografski blok in svinčnik. Bila je nenavadno lepa, modrooka in črnolasa. Mabeli se je zdel njen obraz nenavadno znan, bila pa je trenutno preveč razburjena, da bi se mogla domisliti, kdo je.

Napočil je kratek premor. Položaj je nedvomno obvladal Mundus. Vse po vrsti je pogledal z resnobnim, vprašujočim pogledom, mirno sklenil roke pred seboj na mizi in spregovoril.

„O vas vem vse, kar me trenutno zanima. Žal vam moram naznaniti, da ste moji ujetniki. Iz različnih razlogov ne morem dovoliti, da bi se ljudje, ki so prodrli v moje skrivnosti, prej vrnili v svet, kakor bi mi bilo koristno. Vendar se ne bojte, tukajšnje ujetništvo vam bo pravi užitek. Kako dolgo bo trajalo, pa je odvisno samo od vas. Imam mnoge mogočne sovražnike in zato si želim pridobiti vsaj toliko dobrih in zvestih prijateljev. Mnogi izmed treh tisočev naših ljudi v oazi so bili sprva prav tako ujetniki, kakor vi. Večina se jih sedaj noče vrniti domov, koder že zdavnaj veljajo za mrtve, padle ali pogrešane v zadnji svetovni vojni. Nekaj sto se jih je vrnilo v domače kraje ter sedaj tam delajo za mojo organizacijo. Potrebujem stalne stike s svetom, že zato, da me preskrbuje z najnovejšimi tehničnimi konstrukcijami, stroji, gradivom in s stotinami drugih potrebščin. Veselilo bi me, ko bi se nekoč lahko tudi na vas tako zanesel.

Ker ste ujetniki, vam ni treba delati, lahko se prosto gibljete in počnete, kar hočete. Ko pa si boste zaželeli delati, mi kar sporočite. Dela imamo na pretek. Iz izkušenj vem, da zdrav človek brez dela ne zdrži dolgo. Lahko pa poskusite v „nedelu" postaviti nov rekord. Pri nas znaša ta rekord 88 dni, postavila ga je pa — gospodična Keanhart. Prej je bila lepotna kraljica; tako vzvišena je bila, da še besedice ‚delo' ni znala pravilno napisati. Sedaj stenografira hitreje, kakor morem govoriti, pisalni stroj jo komaj dohaja, zna telegrafirati in se celo dokaj pametno oglaša na telefonske klice!"

Smehljaje je pogledal Barbaro, ki mu je odgovorila s takim pogledom, da so mu navzoči moški pričeli iz dna srca zavidati. Mabel Morena pa se je v trenutku spomnila Miss Kalifornije, ki je pred tremi leti s sijajno filmsko pogodbo v žepu izginila iz dežele.

Po kratkem premoru je Mundus nadaljeval: „Prodajalcem v slaščičarnah ne branijo jesti sladkarij. Izkušnje

Povpraševanje po avstrijski plemenski živini narašča

Kakor vsako leto v tem času smo tudi te tedne sredi jesenskih plemenskih sejmov za govejo živino. Ne le na Koroškem, temveč po vsej državi trgujejo v tem času kmetje s plemensko živino. Eni ugodno prodajajo, drugi na videz drago kupujejo. Toda res le na videz, kajti kakor v mlekarni in pri mesarju je tudi na plemenskih sejmih za malo denarja, malo mleka in malo mesa. Mi pa vendar hočemo govejo čredo z 3000 do 3500 kg povprečne letne molznosti, čredo, od katere bikci z 20 meseci starosti dosežejo 600 do 700 kg in čredo, ki pri zakolu doseže klavni izkoristek 55 do 60 %. Torej obilo mleka in mesa. Le taka storilnost goveje črede je danes rentabilna in poplača delo in stroške vzreje, krme in oskrbe. Zato vsi napredni kmetovalci obiskujejo plemenske sejme. Tam ne gledajo toliko na ceno, temveč vsebolj na lastnosti živali v pogledu molznosti, priraščanja in klavnosti, ki so vidne na oko in ki jih potrjujeta tudi poreklo in rodovniški izkaz živali na sejmu.

Težnja po goveji čredi z naglim priraščanjem in visokim odstotkom klavnosti ter z visoko molznostjo ni „slučajna moda", temveč naravni pojav v svetu, ki stremi za gospodarsko in socialno rastjo, za razvojem industrije, znanosti in tehnike in za dvigom življenjske ravni prebivalstva. Na to stremljenje pa naletimo povsod v svetu. Povsod v svetu število prebivalstva narašča, povsod pa se veča tudi zahtevnost prebivalstva do hrane.

Vzemimo kot potrdilo tega razvoja v primerjavo le potrošnjo govejega mesa in teletine v naši državi. Le-ta je znašala

1938	106,500.000 kg mesa (brez svinine)
1951	102,800.000 kg mesa (brez svinine)
1960	130,000.000 kg mesa (brez svinine)

Od leta 1955 naprej se je potrošnja mesa na osebo in leto v naši državi povečala za 12 kg, kar je zahtevalo povečani zakolj 49.000 goved. V letih 1935 do 1938 je znašala potrošnja mesa 45 kg na osebo in leto, leta 1950 je padla na 30 kg, lani pa je znašala 56 kg ali dobrih 6 % več kot 1959. Podoben je razvoj v sosednih državah, po vsej Evropi in povsod v svetu. Kakor „več kruha" je danes tudi „več mesa" geslo prebivalstva v svetu.

Kmetijstvo naše države s svojimi zelo izrazitimi pogoji za rejo visokoproduktivne, istočasno pa tudi zdrave živine dobrih kombiniranih lastnosti ima v tem razvoju v svetu ugodne pogoje zlasti za eksport plemenske živine. To se kaže v naraščajočem povpraševanju za plemensko živino s strani inozemstva v zadnjih letih. To povpraševanje je povzročilo, da je avstrijsko kmetijstvo izvozilo

1956	**20.177 plemenskih goved**
1960	**33.382 plemenskih goved**
1961 (1 polletje)	**15694 plemenskih goved**

Ta izvoz je leta 1960 predstavljal vrednost 300 milijonov šilingov, v prvem polletju 1961 pa 113,7 milijonov šilingov. Zanimanje za našo plemensko živino ni le v državah EWG, temveč tudi — kar je posebno očitno pokazala razstava plemenske živine na letošnjem jesenskem dunajskem velesejmu — tudi v Sovjetski zvezi, v Jugoslaviji, Grčiji, Bolgariji, Romuniji ter na Češkem in na Poljskem. Od časa do časa pa kupci naše plemenske živine prihajajo tudi iz Afrike in Azije.

Inozemski kupci razumljivo najbolj povpraševajo za simodolskim govedom. To govedo predstavlja zaenkrat eno najboljših kombinacij mesa in mleka. Pa tudi za sivorjavo in pincgavsko govedo je na sejmih precej zanimanja. Vsi sejmi pa kažejo, da kakor v rejskem tako tudi v tržnem pogledu marijadvorsko govedo nima več nobene bodočnosti.

Za našo kmečko prakso sledi iz vsega to-le spoznanje:

Ne odlašajmo s potrebnimi pasemskimi spremembami v naših govejih čredah. Preidimo na nakup samo na videz dragih, v resnici pa najbolj ekonomskih govejih živali tistih pasem, ki največ obetajo tako po naglosti priraščanja in klavnosti kakor tudi po molznosti in mastnosti mleka. Glejmo pa tudi, da bomo s svojimi čredami kmalu lahko postali prodajalci na sejmih plemenske živine, ne pa samo kupci.

Ob tej odločitvi pa ne pozabimo na svoj gospodarski razum. Ne le papirji, temveč na oko vidni ali z roko otipljivi znaki so merodajni, da bo kupljeno živinče dalo res to, kar obetajo njeni papirji. Veliko mleka in hitro rastnost bomo dosegli le z dobro domačo krmo, ki je skozi celo leto ne sme zmanjkati, nasprotno moramo biti le v skrbi, kako jo bomo vso pokrmili.

Ključ k vsemu pa nosi vsak kmet v svojem žepu: **pripravljenost na izobrazbo v dobrega živinorejca.**

Svarilo pred agenti z lažnivim pitovnim krmilom

Na Zgornjem Avstrijskem so pričeli zgovorni agenti ponujati neko pitovno krmilo za govejo živino. Prodajali so ga po 7,50 šil. za kg in trdili, da ga prodajajo v sporazumu in po priporočilu kmetijske zbornice.

Ker se lahko zgodi, da se agenti s takim „najboljšim" pitovnim krmilom pojavijo tudi po naših krajih, opozarjamo kmetovalce na budnost in jih svarimo pred vsakim nakupom. Krmilo, ki stane 7,50 šil. po kg, je predrago. Takih krmil nihče ne more prodajati, še manj pa kupiti.

Najboljša krma za pitovno živino je dobro seno in dobra silaža ob dodatku pšeničnih otrobi, oljnih tropin in fosforno kislega apna. Tako krmo si sestavi lahko vsak kmetovalec sam in ga njena mešanica ne more stati mnogo več, kot pa 1.50 po kg. Kdor zahteva za krmne mešanice za pitovno govejo živino več, je goljuf in mu je treba pokazati vrata ter ga naznaniti orožništvu.

Mednarodni gozdarski kongres na Dunaju

Mednarodna zveza gozdarskih raziskovalnih zavodov je imela v preteklem tednu na Dunaju svoj 13. kongres. Kongresa se je udeležilo nad 370 gozdarskih znanstvenikov iz vsega sveta, ki so zastopali 170 gozdarskih raziskovalnih zavodov v 50 državah.

Po kongresu bodo udeleženci svoje bivanje v Avstriji posvetili raznim ekskursijam, ki bodo trajale do 29. septembra.

Cene semena ozimnega žita

Originalno seme ozimnega žita stane po sporazumu med Koroško semenarsko zadrugo in Kmetijsko zbornico:

ozimna pšenica	S 404.—
ozimna rž	S 404.—
ozimni ječmen	S 396.—

Gornja cena velja za količino 100 kg vključno vreč, razkuževanje semena in prevoza do doma.

Vedno več električnega orodja v gospodinjstvu

Od leta 1954 naprej se število električnega orodja v avstrijskih gospodinjstvih neprenehno veča. Tako so našteli:

	1954	1959
električnih štedilnikov	114.541	375.871
pralnih strojev	7.588	182.126
hladilnikov	30.591	254.350
električnih bojlerjev	73.963	229.673

Te številke se nanašajo na avstrijska gospodinjstva v splošnem, tako na kmečka kakor tudi na delavska in mestna gospodinjstva. Očitno pa so na tem številu najbolj udeležena kmečka gospodinjstva. Omenjeno električno orodje oz. naprave so osnovni predpogoj za razbremenitev kmečke gospodinje suženjskega dela, ki ga mora opravljati na zaostali kmetiji,, pri tem pa biti še mati in vzgojiteljica.

Deželna vlada jamči za kmetijske kredite najemnikov

Po sklepu koroškega deželnega zbora z dne 13. aprila 1961 je koroška deželna vlada prevzela jamstvo za vse agrarne in investicijske kredite, ki bi jih na Koroškem najeli kmetijski najemniki. Do tega sklepa je koroški deželni zbor prišel zaradi tega, ker je po določilih ministrstva za kmetijstvo vsak tak kredit vezan na vknjižbo v zemljiški knjigi, vsled česar najemniki niso mogli biti deležni teh kreditov.

Sklep deželnega zbora je torej omogočil, da se agrarnih investicijskih kreditov lahko poslužijo tudi najemniki. Jamstvo za te kredite prevzema deželna vlada le, če njihov znesek ni višji od 75.000 šil. Tozadevne prošnje je treba vložiti pri pristojni okrajni kmečki zbornici.

Hiperfosfat, najcenejše fosforno gnojilo

Sodoben kmetovalec pri nakupu umetnih gnojil ne gleda za tem, koliko stane kg gnojila temveč za tem, kakšno količino čistega hranila (čistega dušika, fosforne kisline in kalija) bo dobil za denar, ki ga stane kg gnojila. Takšno gledanje na ceno gnojil je zlasti potrebno pri fosfornih gnojilih, katerih je na trgu več vrst z različnim odstotkom fosforne kisline. Tu je razlika v ceni kg fosforne kisline zelo velika, kar bomo spoznali takoj, če natančneje pogledamo spodnjo primerjavo:

Na hektar kmetijske površine moramo letno dati vsaj 90 kg čiste fosforne kisline. Ta količina fosforne kisline je potrebnih

300 kg hiperfosfata, ki stanejo	*S 152.—*
500 kg Thomasove moke, ki stanejo	*S 252.—*
500 kg Superfosfata, ki stanejo	*S 297.—*

Hiperfosfat je pri istem učinku skoraj za polovico cenejši od superfosfata. Gnojenje z hiperfosfatom pa je seveda vezano na gotove pogoje. Osnovni pogoj za uspešnost gnojenja z hiperfosfatom je pravočasno gnojenje. Ker je to surov fosfat, more razvoju rastlin koristiti le, če ga razsipamo že v zgodnji jeseni. Najbolj ga bodo izkoristile rastline kot so detelja, lucerna, travniške rastline in ozimno žito. Pa tudi druge rastline (jarine in krompir) bodo ob njem dobro uspevale, če ga bomo razsipali že sedaj jeseni in ne šele pomladi pred setvijo. Na izrazitih peščenih zemljinah z malo humusa in na izrazito kislih zemljiščih s hiperfosfatom ne kaže gnojiti.

OPRAVIČILO:

Zaradi obilice važnih člankov, priporočil in obvestil, ki so časovno važne, je izpadlo nadaljevanje članka: O našem gozdu govorimo in premišljujemo. S člankom bomo nadaljevali v prihodnji številki.

---

so pokazale, da se novinci kmalu toliko prenasitijo, da jih slaščice več ne mikajo. Potlej lahko mirno in neprizadeto opravljajo svoje delo. Jaz ravnam podobno. Imamo atomske centrale, silno pomembne iznajdbe, zakladnice milijardnih vrednosti, načrte o prevratnih tehničnih novotarijah, ki jih vsaka država skriva za metre debelimi betonskimi zidovi in z elektriko nabitimi žičnimi pregradami. Moja navada je, da to vsakomur povem in pokažem. Potem nihče ni več radoveden, ve vse, je zadovoljen in lahko mirno spi, odpove se sumničenjem, postane notranje svoboden, sproščen človek, kakršnega potrebujem za svoje načrte. — Angel vas bo torej popeljal po naši čudežni deželici, razkazal vam bo tovarne, naprave in delavnice ter vam bo pojasnil vse, kar boste želeli zvedeti. V posebnih primerih se, prosim, obrnite name! — To je vse, kar sem vam želel za začetek povedati. Hvala vam, ujetniki!"

Naša sedmorica se je poslovila in v Angelovem in Barbarinem spremstvu odšla. Nihče izmed njih ni spregovoril besede.

Čez dobro uro so se napotili po oazi. Doživetje je bilo nenavadno, omamno.

Medtem ko je Mabel Morena v svoji pristni ženskosti predvsem uživala pokrajinske lepote in pisanost cvetja sredi večnega ledu in temne polarne noči, so se možje navduševali nad obilico tehničnih novotarij in senzacij, ki so jih tu ustvarjali najboljši strokovnjaki. Bobu Millerju pa je bilo vse novo. Spoznaval je svet, kakršnega si med sivimi stenami sirotišnice niti približno ni mogel predstavljati.

Seznanili so se z neštetimi novimi obrazi, stisnili so številne roke, čuli so množico imen, ki si jih nikakor niso mogli zapomniti. Ob Amerikancih, Angležih, Nemcih in Francozih so tukaj delali Rusi, Indijci, Japonci, Skandinavci in Mehikanci.

Šele sedaj so lahko vsaj približno ocenili veličino tega velikanskega podjetja. Ledeno plast, ki je pokrivala zemljo 200 metrov debelo, so ti pogumni ljudje stalili do tal. Zemlja antarktične celine je bila zelo rodovitna in rastlinstvo na njej je bujno uspevalo. Rast pa so pospeševali tudi žarki umetnih sonc. Druga ob drugi so rasle polarne in tropske rastline, kar je dajalo pokrajini poseben čar.

Oaza je bila sploh prava dežela nasprotij. Na skrajnem koncu doline so se z 800 metrov visokega pobočja spuščali smučarji po iskrečem se pršiču v dolino, medtem ko so se v jezercu, obraščenem s palmami, ob vznožju strmine kopali od sonca ožgani kopalci.

Najbolj pa jih je očarala atomska centrala. Sredi gozdiča orjaških kaktusov je stal visok betonski blok, v katerega so vodile ozke železne stopnice. V notranjosti ozki hodniki, sobice s stikalnimi ploščami in končno samo srce centrale — atomske kope, ciklotroni, sinhrotroni in kozmotroni. Nobenih dimnikov ni bilo, nobenega brnenja strojev, ni bilo hrupa in trušča strojev, ne zaposlenega vrvenja delavcev. V betonski stavbi je bilo slovesno tiho. Le redki znanstveniki so molče nadzirali skrito delo atomov. S plašno spoštljivostjo so obiskovalci hodili po betonski in svinčeni notranjosti, se vzpenjali po visokih stopnicah, romali po dolgih temnih hodnikih, oglegovali stikalne naprave in avtomatično delujoče zamotane naprave.

Skoraj smešno se jim je zdelo, ko jim je Angel pri odhodu dejal: „To, kar ste pravkar videli, še niti ni najbolj čudovito. Podobne atomske centrale imajo dandanes Američani, Rusi in Japonci. Najčudovitejše sem vam prihranil za konec. Pojdite!"

Odpeljali so se z avtomobilom iz kaktusovega gozdiča, nato pa so odbrzeli skozi naselje na letališče. Zapeljali so se čez betonsko vzletišče in prispeli do velikih železnih vrat v skalnati bazaltni steni. Angel je zatrobil; zvočni valovi so sprožili skrito stikalo in krilo železnih vrat se je avtomatično pomaknilo vstran. Nemoteno so pognali avtomobil proti notranjosti gore. Drveli so po širokem rovu, ki se je komaj opazno spuščal navzdol. Čez nekaj sto metrov se je rov razširil v veliko dvorano, v kateri so stali avtomobili delavcev, zaposlenih v jami. Angel je zapeljal vozilo h kraju in poprosil svoje varovance, naj izstopijo.

„Sedaj si bomo ogledali naše najsvetejše!" je hudomušno dejal. Povedel jih je skozi ozka vratca, vdelana v steno zraven velikih železnih vrat. Vstopili so v mogočen podzemni prostor, v velikansko dvorano. Razsvetljevali so jo tisoči električnih svetilk in žarometov. Bazaltni strop se je bočil najmanj petdeset metrov visoko. Ob stenah so bili nameščeni železni hodniki, stopnice, različni stroji, žerjavi, komandne kabine in druge naprave.

Sredi dvorane pa je stalo nekaj nenavadnega — velikansko letalo, obdano z jeklenimi konstrukcijami odrov in ogrodij. Po obliki je spominjalo na velikanskega kita ali pa na velikanski trebušat torpedo. V trupu je bila vrsta oken; vsa naprava je slonela na treh, nekaj metrov velikih kolesih. Na ozkem, zaobljenem prednjem delu je bilo vdelano veliko okroglo okno, medtem ko se je mnogo debelejši zadnji del končaval v zamotano konstrukcijo številnih debelih cevi, v katerih je Walter takoj prepoznal raketne šobe.

(Se nadaljuje)

za oddih in razvedrilo

MAO DUN:

Neke poletne noči

»Že ena je ura«, je zavzdihnila žena. Bežno je pogledala na toaletno mizico, kjer je tiktakala majhna budilka.

»Da, ena!«

Skozi okno je buhnil svež vetrič. Žena si je šla z roko preko prsi in občutila, da jo obliva pot po vsem telesu. A telo ji je postalo hladno: jelo jo je žgati v očeh in nosu.

»Je res ena? Tako hitro!« je leno se pretegujoč pomislila in raztreseno vrgla pogled na zapestje desnice, ki ji je, ko brez življenja, ležala preko naslonjača stola.

Ročna ura, okrašena z dragulji, je kazala eno, toda hipoma so se ji oči razširile in v njih se je zablisnila takšna groza, kakor da bi bila priča, kako se ruši nasip na reki Huanghe.

Žena se je urno obrnila ter se pozorno zagledala v budilko. Da, zares. Veliki kazalec je kazal minuto čez dvanajst. To pomeni, da njena ročna ura prehiteva, in sicer za celo uro.

Pa vendar se je ona bolj zanesla na ročno uro, saj ni minilo niti štirinajst dni, odkar je bila kupljena, pa tudi zato, ker je upravnik Huang, ko ji jo je podarjal, pravil:

»Ura ima samo osem briljantov, toda deluje brezhibno. Je do minute točna.«

Sploh pa, ali stane več ko dve sto juanov? je jela dvomiti, tačas ko je radovedno motrila dar. Teh osem brušenih diamantov jo je jelo dražiti, čeprav so se prelivali v vseh mavričnih barvah.

»Bilo bi veliko lepše, če bi imela več briljantov,« je pomislila z zavistjo in pred očmi je zablestela ročna ura, ki jo je dobila Miss Čen iz Pariza. Na njej je bil niz 16, nemara celo 18 briljantov.

Žena je vzdignila glavo, spustila roko in zavzdihnila.

No, in naj se nameri, da se znajde skupaj z Miss Čen, ki se bo spogledljivo migajoč s telesom nečemu smejala, zakrivajoč si usta z izvezenim robcem, ona si pa bo, stoječ vštric nje, popravljala lase. In v tem se bo, v čisto neprimernem trenutku, znašel v isti sobi neki tretji. Ta bo z vso ravnodušnostjo s pogledom oplazil njeno roko, potlej se pa zaustavil na roki Miss Čen ter primerjal uri. Ah, kako revno bo videti njeno zapestje. Potemtakem je zame tudi osem diamantov dovolj, je togotno zamrmrala, potem pa vzkliknila: »To pa nikoli več. Ne in ne! Tako ne bo šlo! Nikakor ne!«

In znova je občutila znoj po telesu, ogenj v srcu in celo shlajena sapica je ni svežila.

Živčno je odtrgala gumb, raztegnila ovratnik, ki je bil tog kakor jekleni trak. Odpade ji svilena halja ter ji pusti ramena in prsi gole.

»Kot prekleto, že ena ponoči, pa še takšna sopara!«

Udarila je z nogo ob tla ter uprla togotni pogled v zvezdnato nebo, kakor da je med zvezdami opazila svojo smrtno tekmico.

Ženska se je nasmehnila in komaj slišno siknila:

»Cipa... Osvojila ga je mrha! Čisto mu je zavrtela glavo, tistemu bedaku Huangu, ta nesramnica! No, bomo videli, kakšne sladkosti bo užil pri dveh naenkrat.

Tedaj se je domislila, kako je sama odklonila, da bi šla po večerji z upravnikom v dancing, ker ji ni bilo do tega, da pleše do nezavesti. Hotela se je prepričati, kdo je zmagovalka, tista ‚cipa' ali ona. Toda na mezincu ‚cipe' se še tako in tako svetlika platinasti prstan. Od kod ga neki ima?

Bi li mogla ostati ravnodušna, ko ji nekakšna ničvrednica jemlje tistega, ki po pravici pripada samo njej?

V sobo je prodrla sapica, ki ji je telo grela in hladila hkrati. Bila je potrta. Tedaj pa so iz daljave privreli zvoki: din-dun, din-dun.

Ženska je okamenela. Saj bi se lahko prepričala, da bije ura na šanghajski carinarnici, po kateri je ves Šanghaj preverjal točen čas.

Razločno je čula, da je odbila ena in z bojaznijo prenesla pogled na svojo uro, okrašeno s sedmimi diamanti, a naj teče ‚brezhibno' pri tem je razločno videla, da kaže eno in pet minut. ‚Kakšen gnoj! Kakšna sleparija!...' je ženska godla, premikajoč kazalca.

Sama ni prav vedela, na koga se nanaša tisti ‚gnoj' na upravnika ali na njegovo darilo, ki teče ‚brezhibno'.

Vrtela je pismo po rokah, v želji, da se spomni, kaj se je primerilo v teh dveh dnevih, toda v njeni glavi se je kakor pri polpijanem človeku, motal samo neki pisan kaleidoskop.

Odrevenela je in pismo ji je padlo iz rok.

Iz odrevenelosti jo je iztrgala avtomobilska troblja. Samodejno je pobrala pismo, se namršila ter je, grizoč si ustne, sedla za mizo da bi napisala odločen odgovor.

Vsekdar se ji je zdelo, da je pisanje pisem daleč preprostejše kakor pa vodenje knjige dohodkov-izdatkov. V zadnjo vnašajo različne podatke, a vsa pisma se pišejo v splošnem po istem kopitu. M'mo tega se je treba pri knjigovodstvu dohodkov-izdatkov obračati k ljudem po nasvete, ti pa te lahko ociganijo. Potem naletiš na nekega, ki naj ti stalno svetuje, pa se koj začnejo spletke in opravljanja. Če si pa vsakikrat poiščeš koga drugega, da ti pomore pri delu, se moraš zateči k diplomaciji, kar spet ni dosti prida. S pismi pa je drugače. Kot najboljši svetovalec jih rabi ‚Zbornik vseh ljubezenskih pisem.' Ta ne zganja trme, potrpežljivo prenaša najnevljudnejše postopke in nikoli ne vleče za nos.

Kot je imela navado, si je nažgala cigareto in jela prelistavati svojega zvestega svetovalca. Brž je našla nekoliko stavkov za začetek, a tačas, ko jih je prepisovala, je od cigarete ostal samo še ogorek.

Začutila je, da se ji je čelo zarosilo od pota. Pogledala se je v zrcalce, se napudrala, ter si nažgala novo cigareto. Ravnokar se je pripravljala, da nadaljuje, ko je opazila, da jo to pot tudi zvesti svetovalec pušča na cedilu. Že je prelistala poglavje ‚o darilih', ‚o ljubezni', — nič. — Poškilila je v poglavje ‚ljubezen v troje', pa tudi ondi nič. Krasen ‚zbornik', ni kaj reči! — je togotno vzkliknila ter zalučala knjigo na tla, toda zvesti svetovalec, na katerega se je tolikanj razjarila, je pač izčrpal svoje možnosti. Tedaj pa je na odprti strani opazila besede: ‚Dostojanstvo užaljene žene'. Vznemirjeno je vzdignila s tal zavrženega svetovalca ter se poglobila v branje. V začetku je pisalo nekaj nerazumljivega, a glej, tedaj ji pride pred oči prav tisto, kar je potrebovala.

‚Vsakdo se mora zavedati, da sodobna žena ni ne cvetlica v vazi ne ptica v kletki, ki jo moški hrani in vzdržuje zaradi svoje zabave.' Sodobna žena je neodvisna in samostojna: docela nedopustno je, da mora ugajati različnim moškim zahtevam. Dostojanstvo sodobne žene ščiti zakon...'

Izvil se ji je vzklik olajšanja, ko da je ušla smrtni nevarnosti. Ne, ‚Zbornik' je vzlic vsemu nenadomestljiva knjiga.

Tiste besede kakor da so bile napisane prav zanjo. Tolikanj so jo razveselile in navdušile, da so vzbudile njen lastni talent. In brez naglice je napisala.

»Počemu nisi danes šel v dancing z menoj? Pa dobro, čeprav nisi z menoj, a čemu si spet s tisto ničlo? Ponižal si moje žensko dostojanstvo. Zakaj ima ta mrha platinast prstan, moja ročna ura pa prehiteva? To pomeni, da si me prevaril.«

Ustavila se je, zadovoljno pokimala z glavo, se pogledala, potlej pa je po kratkem premišljanju vključila v pismo malo poprej prebrani navedek iz ‚Zbornika'.

V tem trenutku je veter spet prinesel zvonjenje zvonov s šanghajske carinarnice. Ženska se je ozrla na uro ter nadaljevala s pisanjem.

‚No, ti kar uživaj! Na šanghajski carinarnici je pravkar odbilo šele dve, na moji uri pa je že pet minut čez. Ti spet sediš s tisto deklino v dancingu, povrh tega ima pa ona še prstan. Joj, Uživaš v smehu nove ljubice in ne slišiš joka zavržene.'

Tretjič se je pogledala v ogledalo, a pudrala se ni več. Po tistem nadvse žalostnem ‚joj' so ji besede, ki so ji polnile srce, naenkrat kar same stekle. Ni ji bilo več treba gledati v ‚Zbornik vseh pisem', lastna čustva so ji prihajala na površje.

In še kako dobro je vedela, da naj bo izjava o ženskem dostojanstvu prežeta z nežnimi izlivi. Ravno po tem se je ravnala ob osebnih pojasnjevanjih in tega se je takisto držala v pismih.

Ko je dokončala pismo, je občutila takšno utrujenost, da ni mogla več prebrati napisano, pač pa je samo pritisnila ustnice na pismo, ki so pustile na njem svetlordeč pečat. Ko ga je dala v ovitek, je pogledala na uro in se odločila, da je čas iti spat; zavzdihnila je torej in slekla haljo.

Toda spanje ni in ni hotelo priti. Ležišče se ji je zdelo tolikanj neugodno, kakor da bi bila v žimnici igla pri igli. Obračala se je zdaj na eno zdaj na drugo stran ter jela premišljevati, kaj bo drugi dan delala.

Predvsem mora vsekakor pismo osebno izročiti, dala ga bo v računsko knjigo ter bo le-to s pretvezo, da je prišla v kabinet po opravku, pustila na Huangovi mizi. Da, to je najprimernejše. Toda...

‚Toda... je li bolje da se pri predaji knjige nasmehne, ali pa da se sploh ne nasmehne? Ali naj se naredi, kakor da je ravnodušna, ali pa naj obraz ošabno namrši? Samo to pismo lahko naredi vtis. Če se bo sam želel z njo pomeniti, se bo vse zlahka uredilo in se ji ne bo treba več bati spletk tiste malopridnice. Kaj pa, če mu ni do pogovora ter se z njo ponovi tisto, kar je bilo z Miss Džan, katero je meni nič tebi nič pustil, pa basta? Zares... Pomeni se lahko samo med štirimi očmi v službenem kabinetu. Pa če preprosto napiše, sam je pa niti ne pogleda: če bo pa telefonirala na njegovo stanovanje — lahko dobi odgovor, da ga ni doma. Kaj pa potlej?

Stegnila je noge, legla na hrbet in zavzdihnila:

»Današnji moški sploh ne spoštujejo ženske.«

Ni nespametno...

Nihče ne ve vsega. Nekateri vedo mnogo. Prenekateri pa vedo mnogo bolje.

*

Pravzaprav se ne spodobi biti nežen v prisotnosti tretjih. Če so nežnosti pristne, je tretjim neugodno, če pa so hinavske, so neprijetne za prizadetega.

*

Naša mladina ni slabša ne boljša kakor je bila nekoč. Pri tem pa je le drugačna kakor smo bili mi pred 20 ali 30 leti, natanko tako, kakor smo bili mi drugačni, kakršni so bili naši očetje.

*

Dve povsem različni stvari sta vam enako po godu: navada in vse novo.

*

Čast in koristi niso spravljene v eni vreči.

*

Na maskaradi nihče ne pozna drugega. Vsi so si simpatični.

*

Kadar gre navzgor, bi bilo treba misliti na navzdol, kadar pa je pot obratna, bi se morali ozirati navzgor.

*

Človeku je sojeno tako, da dela pravilno o nepravem času.

*

Rane se ne celijo, če jih božamo, marveč če jim damo mir in se zadovoljujejo same s seboj.

*

Ne bodimo preveč radovedni! Dobri poznavalci žensk gredo konec koncev v samostan.

*

Fantazija je zavratno zlo in je ni mogoče prijeti. Brez fantazije bi ne bilo nobenih zločincev in nobenih pesnikov. Pesniki bi morali biti torej kaznovani. Na srečo pa so bile njihove misli izrečene že kje drugje in smo zato že pripravljeni nanje.

*

Človek ni več kakor vsak drug, če sam ne stori več kakor oni.

*

Kdor se posveti delu, ki ga prevzame v vsej notranjosti, ni nikoli nesrečen.

ARKADIJ AVERČENKO:

Čarovnija z gumbi

Naključje me je pripeljalo v majhno restavracijo. Sedel sem v kot in naročil čašo piva.

„Jaz pa pravim, da so na svetu čarovnije!" je vzkliknil nekdo pri sosednji mizi.

Govoril je mož mračnega pogleda in košatih brkov. Po njegovi nadutosti ni bilo težko spoznati, da ni posebno bistre glave.

Poleg njega sedeči gost je rekel: „Neumnost, to je zgolj spretnost prstov! S čarovnijo to ni v nobeni zvezi."

„Jaz vem to bolje," je ugovarjal mož mračnega pogleda. „Samo čarovnik zna resnične vragolije."

„Tako, torej mislite resno!" je vzkliknil drugi. „Prav. Dokažem vam, da za to ni potrebna nobena čarovnija."

„Zakaj ne? To bi pa res rad videl!"

„No torej — ali stavite z menoj za sto rubljev, da vam bom v petih minutah porezal vse gumbe, kar jih imate na obleki, perilu, čevljih in kjerkoli ter jih spet prišil?"

V petih minutah vse gumbe? Izključeno.

„Jaz pa vam pravim, da je to možno. Stavite?"

„Sto rubljev je preveč. Pri sebi imam samo štiri."

„Denar ne igra vloge. Pa staviva za tri steklenice piva. Velja?"

Mož z košatimi brki je rekel strupeno:

„Saj boste stavo izgubili!"

„Bomo videli. Staviva?"

„Prav."

Nasprotnika sta si segla v roke. Tretji mož ju je ločil.

„Poglejte na uro. Več kot pet minut to ne sme trajati. Natakar, prinesite oster nož in krožnik."

Natakar je prinesel nož in krožnik.

„Ena, dva, tri — začenjam."

Mož je dvignil nož, postavil krožnik predse in porezal prvemu najprej gumbe na telovniku.

„Na suknjiču jih imam tudi nekaj," je pripomnil mož mračnega obraza ironično. „In zadaj na žepih tudi."

„Ne bojte se, nobenega ne bom prezrl...

Nazadnje je postavil tepec na mizo še čevlje.

„Suknjič, telovnik, perilo — vse je v redu," je rekel. „Toda zdaj pridejo na vrsto čevlji. Na vsakem je po osem gumbov. Zdaj bomo videli, ali boste mogli v petih minutah vse prišiti. Gospod, stavo boste izgubili!"

Njegov sosed pa je molčal in mrzlično nadaljeval delo z nožem. Potem si je obrisal potno čelo, vrgel nož proč in vzkliknil:

„Končano!"

Tretji mož je postavil krožnik na mizo in preštel gumbe. Bilo jih je petinosemdeset.

„Natakar, urno prinesite iglo in sukanec!"

Tedaj pa je tretji dvignil uro in vzkliknil:

„Prepozno! Pet minut je minilo. Stavo ste izgubili."

Čarovnik je ves obupan vzkliknil:

„Kaj? Izgubil? Strašno — kaj naj storim? To je smola! Natakar, prinesite za štiri rublje piva. Plačam!"

Mož s košatimi brki pa je zaklical:

„Oditi hočete? Kam greste, za božjo voljo?"

„Domov. Saj je že skrajni čas. Jutri moram odpotovati naprej."

„Kaj pa moji gumbi? Kdo mi jih bo prišil? Gumbe mi morate prišiti!"

„Jaz? Zakaj? Stavo sem izgubil — tu imate za štiri rublje piva. S tem sva opravila. Zbogom, gospod!"

Čarovnik je vstal, pozdravil, vrgel natakarju napitnino in odšel.

Tepec je hotel skočiti za njim. Vstal je, pa je vsa obleka padla z njega. Sramujoč se je potegnil hlače nazaj, in vzkliknil ves iz sebe:

„Kako naj grem domov?"

„Policijska ura!" je dejal natakar...

Vstali smo in prepustili moža mračnega pogleda njegovi usodi.

Za dobro voljo

»Poslušajte, soseda! Nič nimam proti, če vaš sin prepisuje naloge od našega. Ampak tega ne trpim, da bo našega tepel, če je naloga slaba!

*

Janez in Micka se pogovarjata o zvezdoslovju.

Janez: »Ali niso ljudje učeni? Do minute natanko izračunajo, kdaj bo lunin ali sončni mrk!«

Micka: »Beži, beži! V pratiko pogledajo, pa vse vedo!«

Američani in oboroževanje Nemčije:

Straussov valček v ritmu marša

1945: „Nikoli več Nemcem orožja v roke" je bilo geslo po vsej razdejani Evropi, kjer je pod znamenjem kljukastega križa nemški škorenj gazil načela človeštva in morale vojevanja, kjer je pobijal in požigal. Tudi predstavniki zavezniških sil so si bili v tem edini.

1961: Spet imajo Nemci orožje v rokah. Na Vzhodu in Zahodu in se igrajo z njim, da je nevarno za Evropo in svet. Spet se je zgodil „čudež", čeprav ima ta čudež svojo zemeljsko in razumljivo razlago. Američani menijo, da je orožje v rokah zahodnih Nemcev „blagoslov", medtem ko je orožje v rokah vzhodnih Nemcev za nje prekletstvo. In Sovjetska zveza, ki za zaščito svojih meja pred Zahodno Nemčijo in silami, ki stojijo za njo, oborožuje Vzhodne Nemce, obratno ne misli mnogo drugače.

Američani pravijo, da je Zahodna Nemčija „demokratična" in „miroljubna" država, medtem ko je Demokratična nemška republika le „satelit", „takoimenovana država", „sovjetska cona", in celo fikcija, ki je ne priznavajo v mednarodnih odnosih.

Te okrasne pridevke so uporabljali takrat, ko Nemci še niso imeli orožja, oziroma ga še niso imeli veliko, takrat ko je leta 1949 sedanji minister za vojsko Franz Joseph Strauss, tedaj član parlamenta dejal dopisniku „New York Timesa" takole:

„Če bo katerikoli Nemec še kdaj zgrabil za puško, naj mu odpade roka"

Straussu pa ni odpadla roka, ko je zgrabil še več kot puško. Zahodna Nemčija ima sedaj približno 12 dobro oboroženih divizij, Bundeswehr pa bo čez kakšno leto štel 350.000 vojakov. Z raketami Honest John, Nike Hercules in Sergeant so iz ameriških vojaških skladišč oborožili nove nemške bataljone.

Mimo tega so zahodnonemški industriji dovolili, da lahko izdeluje rakete HOWGH in proti tankovske rakete SIDEWINDER.

Zahodnonemška industrija proizvaja polovico opreme za Bundeswehr in ni nikakršnih zagotovil, da ne bo še povečala svoje vojne produkcije. Pred kratkim je poročal Wallstreet Journal, da ameriške družbe pospešeno investirajo svoja sredstva v zahodnonemško vojno industrijo in da se v kooperaciji z nemško industrijo pripravljajo za proizvodnjo motornih vozil za vojsko, za proizvodnjo letal, za proizvodnjo predmetov potrebnih vojnemu letalstvu, za proizvodnjo tankov in še raznega drugega modernega orožja.

Še leta 1954 niso smeli v Zahodni Nemčiji graditi rušilcev, ki bi imeli več kot 3000 ton. Sedaj grade rušilce z dvakrat večjo tonažo. Nemčija daje več vojakov za NATO kot druge evropske države in se zelo hitro spreminja v največjo vojaško silo na tem področju sveta.

Prej v Hitlerjevem generalštabu, danes šef planskega odbora NATO

Adolf Heusinger, ki je bil v Hitlerjevem generalštabu šef operativnega oddelka, v Straussovem in Adenauerjevem vojaškem poveljstvu pa generalni inšpektor oziroma šef generalštaba, je od lani decembra naprej v Washingtonu šef planskega odbora NATO. Julija 1944, v trenutku, ko je v nemškem poveljstvu eksplodirala podtaknjena bomba, je poročal Hitlerju, kar je jasen dokaz, da ni bil udeležen v »zaroti generalov«.

Speidel, drugi Hitlerjev oficir, je bil leta 1957 imenovan za poveljnika kopenskih sil v Srednji Evropi in tako se je iz običajnega »vojaškega svetovalca« ·ri vladi, ki je trdila, da ni niti govora o ponovni oborožitvi nemške vojske, spremenil v »poveljnika«, ki so mu bili med drugim podrejeni tudi ameriški poveljniki.

Ves ta Straussov valček, ki ga v Nemčiji igrajo že deset let, se je spremenil v koračnico vojakov, ki naenkrat nimajo dovolj prostora v Nemčiji in iščejo spet s podporo Pentagona svoja skladišča in postojanke v Španiji; pobratiti in aklimatizirati pa se želijo tudi v Franciji ter Veliki Britaniji. Protikomunistični „leitmotiv" pa ponavlja ta glasba že 16 let.

Prijateljski stiki med nekaterimi bivšimi nemškimi, ameriškimi in britanskimi oficirji so sedaj običajni tudi med vojaki. Ta ameriška prizadevanja dobro ilustrirajo tudi naslednje podrobnosti, ki jih v skupnih manevrih sil NATO, v katerih so ameriški in zahodnonemški vojaki igrali vojno igro, priobčil „New York Times":

„Bratske vezi" med ameriškimi in nemškimi vojaki

»Med zahodnonemškimi in ameriškimi vojaki, stacioniranimi v bonnski republiki, piše dopisnik, se utrjujejo bratske vezi, temelječe na skupnem vojaškem poklicu« ... »Štiriletni Bundeswehr se spreminja v vojaško silo, sposobno sodelovati z veteransko sedmo armado ZDA, prav tako pa se tudi vojaki obeh narodov zmeraj tesneje povezujejo med seboj« ...

»Daleč od teh garnizijskih mest je moj dom v Winchestru, v državi Massachusetts,« pravi podporočnik Francis Herlihy. »Toda ko delam skupaj z nemškim vojakom, se mi zdi, da moj dom ni več tako daleč. Isto delo imamo, iste probleme, na svet gledamo približno enako, prav tako pa uporabljamo iste stroje.«

Major James Dennis iz Alexandrije v Virginiji se je bojeval v Franciji in Nemčiji leta 1944 in leta 1945. Med sedanjimi manevri je gradil most s pomočjo neke nemške inženirske čete. On pravi: »Nemci so bili med vojno dobri vojaki. To so še zmeraj, in ker so na naši strani, je koristno za obe državi ...« Časopis piše, da pripoveduje major Dennis svojim nemškim kolegom vojaške andekdote, le-ti pa pripovedujejo njemu svoje ... Vse to naj dokaže, da orožje Bundeswehra ni varnejše od orožja ameriškega oziroma britanskega vojaka.

Kdo bo plačnik te „čudno" nagle in divje muzike?

Straussu doslej še ni odpadla roka in tudi Adenauerju ne. Oba z vso naglico delata, da bi bila zahodna Nemčija spet »do zob« oborožena. Pri tem si lepo gladita bradi. Lepo pobratovanje z ameriškim finančnim kapitalom je že pripomoglo, da je pretekle dni von Brentano lahko sedel kot predstavnik »velesile« Zahodna Nemčija v krogu zunanjih ministrov »zahodnih velesil« v Washingtonu za koristi njihovih vse prej kot miroljubnih stremljenj.

Čeprav hočejo Angleži, včasih pa tudi Francozi nekam po svoje, je Amerika tako pridno na Adenauerjevi in Straussovi strani. In Amerika je tako močna in ima tako obsežno razvite svoje atomske poizkuse in oboroževanje — si mislita oba.

Verjetno ne vidita svojo »hrbtenico« toliko v trdem nemškem škornju, kakor pa prav v tem. Gledata na grafikon »Atomic Energy Commision« in sta potolažena. Kaj je 65 sovjetskih atomskih poizkusov, se tolažita, proti 165 ameriškim in nadaljnim 21 angleškim ter 4 francoskim? In potem še naše izkušnje in disciplina! ...

Tako verjetno mislita Strauss in Adenauer in še marsikdo v Ameriki. Gotovo pa se vsi motijo. To čudno naglo in divjo muziko mora nekdo plačati. Le kdo bo plačnik? —

Ne le enkrat, že precejkrat, ko se je svet vrtel še drugače, kakor se danes, je podobno muziko plačal nemški narod in tisti, ki je bil z njim. Najbolj drago jo je plačal, ko mu je pred 16 leti bil zlomljen kljukasti križ in »slavni« Tretji rajh.

Danes pa se svet vrti drugače. Žvenket rožljanja z orožjem in atomske eksplozije vedno bolj tonejo v mogočnem zboru želja po miru in protestov proti netenju in večanju vojne napetosti. Ljudstva — in med njimi tudi nemško in ameriško — spoznavajo resnico preteklosti. Nočejo biti več plačnik nagle in divje vojne muzike. Ali bodo ljudstva res še enkrat šla za druge v ogenj po kostanje? — Ali bodo tudi Nemci in Američani spoznali večno resnico: Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade.

Vse to je njihova stvar in stvar narodov, ki se pustijo podobno zavajati. Vsekakor: Glas, ki je prišel začetkom tega meseca iz Beograda, in njegov odmev med narodi, govorita drugače, kakor zveni Straussov valček v ritmu marša v ameriški priredbi.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.

Dnevne oddaje: 5.55 Kmečka oddaja — 6.10 Jutranja gimnastika — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Za gospodinjo — 11.00 Zabavna glasba — 13.10 Opoldanski koncert — 18.55 Šport — 19.30 Odmev časa — 20.10 Deželna poročila — 22.10 Pogled v svet.

Sobota, 23. 9.: 8.00 Naš vrt — 12.40 Športne napovedi — 14.15 Pozdrav nate — 15.30 Misli so sila. O svetovnih dogodkih — 16.00 Iz vseh dolin zveni — 16.30 Delovna žena — 19.00 Otvoritev 29. velesejma v Innsbrucku — 20.15 Večer solistov.

Nedelja, 24. 9.: 8.05 Kmečka oddaja — 9.00 Šopek melodij — 11.00 Nedeljski dopoldanski koncert — 13.00 Operni koncert — 13.45 Od dežele do dežele — 14.30 Pozdrav nate — 16.30 Križem po svetu, križem skozi čas — 17.05 Plesna glasba k čaju ob petih — 19.00 Nedeljski šport — 20.30 V samohodu — 21.30 Veter in valovi.

Ponedeljek, 25. 9.: 8.00 Domača književnost — 15.00 Posebej za vas — 15.45 Koroška knjižna omara — 16.00 Non stop-glasba — 18.15 Tisk in gospodarstvo — 18.35 Mladina in film — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 In kaj mislite vi — 20.30 Rumeni ponedeljek — 21.15 Staroavstrijska slikovna mavrica.

Torek, 26. 9.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 15.00 Posebej za vas — 16.00 Non stop-glasba — 10.00 Prometna oddaja — 19.00 V deželi srebrnega polmeseca — 20.15 Zaslužni državnik — 21.30 Moderna zabavna glasba.

Sreda, 27. 9.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 11.00 Srečanje ob enajstih — 15.00 Glasba za mladino — 15.45 Maria Gold, koroška pripovednica — 17.10 Popoldanski koncert — 18.00 Včeraj zvečer — 19.00 K svetovnemu dnevu varstva živali — 20.15 Otvoritveni koncert za slavnostne tedne v Berlinu 1961.

Četrtek, 28. 9.: 8.10 Glasba mojstrov — 14.45 Ura pesmi — 15.15 Posebej za vas — 15.45 Aktualna reportaža — 17.10 Popoldanski koncert — 18.05 Kmečka oddaja — 18.35 Mladinska oddaja — 20.15 Zlato, steklo in še kaj — 21.10 Mi pripovedujemo in pojemo o deželi ob Dravi.

Petek, 29. 9.: 8.15 Igra veliki dunajski radijski orkester — 13.05 Ljudska glasba iz Avstrije — 15.00 Komorna glasba — 17.10 V koncertni kavarni — 18.00 Koroška narečja — 18.35 Kaj pravi industrija — 20.15 Glasba je trumf.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Dnevne oddaje: 6.10 Z glasbo v dan — 7.10 Beležke iz dnevnika — 9.05 Šolska oddaja — 11.45 Kmečka oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 15.00 Šolska oddaja — 17.10 Kulturne vesti — 19.30 Zabavna oddaja — 21.55 Šport — 22.10 Pogled v svet — 23.10 Večerna izdaja — 23.20 Glasba za nočnega delavca.

Sobota, 23. 9.: 8.20 Glasba na tekočem traku — 10.00 Oddaja za šolarje: Velike osebnosti evropske književnosti — 19.10 Oddaja vicekancleria — 20.00 Skupni koncert — 13.35 Znameniti umetniki — 17.30 Reporterji na cert Hamburg — Dunaj — 22.15 In jutri je nedelja.

Nedelja, 24. 9.: 10.10 Veselo petje, veselo zvenenje — 11.15 Igra dunajska filharmonija — 13.10 Za avtomobiliste — 17.10 Gledališka oddaja — 18.00 Predarlski radijski orkester — 19.45 Ob lepi sinji Donavi — 20.30 Lepi glasovi, lepe viže — 22.15 Poj pesem z nami.

Slovenske oddaje

Nedelja, 24. 9.: 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 25. 9.: 14.15 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Glej, ne izgubi svetle smeri ... — Iz pesmarice Antona Nageleta. — 18.00 Poje selski zbor.

Torek, 26. 9.: 14.15 Poročila, objave. — Vremenski preroki narave.

Sreda, 27. 9.: 14.15 Poročila, objave. — Kar želite, zaigramo.

Četrtek, 28. 9.: 14.15 Poročila, objave. — Pojejo koroški zbori.

Petek, 29. 9.: 14.15 Poročila, objave. — O svetem Mihaelu. — Poje koroški Akademski oktet.

Sobota, 30. 9.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 5.05, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 22.00, 23.00, 24.00.

— 12.15 Kmetijski nasveti ali Radijska kmečka univerza

Dnevne oddaje: 5.00 Dobro jutro — 5.10 Nekaj domačih — 17.00 Lokalni dnevnik — 19.30 Radijski dnevnik

Sobota, 23. 9.: 8.05 Poštarček v mladinski glasbeni redakciji — 9.25 Med vzporedniki in poldnevniki — 10.15 S sprejemnikom na dopust — 12.45 Vesela godala — 14.00 Petintrideset minut ob zabavni glasbi — 14.35 Naši poslušalci pozdravljajo in voščijo — 16.00 Humoreska tedna: Sedem dni na morju — 16.40 Poje Ljubljanski komorni zbor — 17.30 Po kinu se dobimo — 18.30 Ob vedrem tonu — 20.20 Radijska komedija — 21.00 Melodije za prijeten konec tedna — 22.15 Oddaja za naše izseljence.

Nedelja, 24. 9.: 6.00 Jutranji pozdrav — 8.00 Mladinska radijska igra: Erazem in potepuh — 9.05 Z zabavno glasbo v novi teden — 10.00 Še pomnite tovariši — 10.30 Po naši lepi deželi — 11.40 Reportaža: Povest o generacijah — 13.30 Za našo vas — 15.30 Majhen glasbeni mozaik — 17.00 Športno popoldne — 20.00 Zabavni zvoki za vse — 22.15 Plesna glasba.

Ponedeljek, 25. 9.: 8.05 Poje Akademski pevski zbor „Tone Tomšič" — 9.25 Operne melodije za vas — 10.15 Zabavni potpuri — 11.40 Iz samospevov in klavirskih skladb Lucijana Marija Škerjanca — 12.25 Melodije za opoldne — 13.30 Igra kmečka godba — 16.00 Naši popotniki na tujem — Tone Pavček: Zapiski iz Rusije — 16.20 Majhen koncert violinčelista Gorazda Grafenauerja — 17.15 Šoferjem na pot — 18.40 Kulturni globus — 20.00 Ponedeljkova panorama zabavnih melodij — 21.05 Z letošnjega festivala v Salzburgu.

Torek, 26. 9.: 8.05 Iz zakladnice Christopha Willibalda Glucka — 9.25 Vesela godala — 10.15 Iz ustvarjanja Sergija Prokofjeva — 11.00 Pet pevcev, pet melodij — 12.00 Glasbena oddaja za otroke — 13.30 Od arije do arije — 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 16.00 Počitniška zgodba: Popotovanje — 18.00 Človek in zdravje — 20.00 Poje slovenski oktet — 21.11 Zvočni kaleidoskop — 22.15 Leoš Janaček in Johannes Brahms.

Sreda, 27. 9.: 8.30 Radi bi Vas zabavali — 8.55 Oddaja za cicibane — 10.15 Naš zvočni magazin — 11.30 Deset minut iz naše beležnice — 12.00 Božo in Miško z Vaškim kvintetom — 12.25 Melodije za opoldne — 13.30 Igra pihalni orkester JLA — 14.35 Glasbena medigra — 15.40 Štirje norveški plesi — 16.00 Radijska univerza: Jugoslovanska industrija avtomobilov in motorjev — 17.15 V sredo popoldan pri radijskem sprejemniku — 20.00 Majhna prodaja plošč s popevkami in zabavnimi melodijami — 21.00 Odlomki iz Štirih grobijanov.

Četrtek, 28. 9.: 8.05 Razgovor inštrumentov — 8.40 Glasbena oddaja za cicibane — 9.25 Popevke se vrstijo — 11.00 Vesele slovenske zborovske skladbe in priredbe — 11.35 Iz filmov in glasbenih revij — 12.40 Domači napevi izpod zelenega Pohorja — 14.10 Od tod in ondod — 15.40 Kvintet bratov Avsenik — 16.20 Za ljubitelje operne glasbe — 17.30 Turistična oddaja — 18.45 Poletni kulturni zapiski — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 20.50 Literarni večer — 22.15 Nočni akordi.

Petek, 29. 9.: 8.05 Glasba ob delu — 8.55 Pionirski tednik — 10.15 Ali Vam ugaja? — 11.40 Češka zabavna glasba — 12.25 Melodije za opoldne — 13.45 Mezzosopranistka Rice Stevens v vlogi Carmen — 14.35 Zvočna mavrica — 15.40 Poje Koroški akademski oktet — 17.15 Koncert za vas — 18.15 Pesmi in plesi raznih narodov — 20.15 Tedenski zunanjepolitični pregled — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.35 Moderna plesna glasba.

RADIO TRST

Slovenske oddaje na valu 306,1 ali 980 Kc/sek.

Sobota, 23. 9.: 15.45 Avsenikove polke — 15.30 Tržaški obiski — 18.30 Iz del Vasilja Mirka — 19.30 Za ženo in dom — 20.40 Zbor Slovenske filharmonije — 21.00 Slušna igra.

Nedelja, 24. 9.: 9.00 Kmetijska oddaja — 9.30 Slovenski narodni motivi — 11.30 Oddaja za najmlajše — 14.30 Sedem dni v svetu — 18.00 Turistični razgledi — 19.00 Nedeljski vestnik — 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi.

Ponedeljek, 25. 9.: 18.30 Iz del avtorjev Julijske Benečije — 19.30 Atomska energija v Italiji — 20.30 Wagner: Walkira.

Torek, 26. 9.: 18.30 Orkester RTV Ljubljana — 19.00 Glasbena skrinjica — 19.30 Življenje in usode — 21.00 Legenda o Rajblskem jezeru — 21.30 Wagner: Walkira.

Sreda, 27. 9.: 19.30 Zgodovinski sprehodi po tržaških ulicah — 21.00 Španska tragedija.

Četrtek, 28. 9.: 19.30 Beležke študentov na počitnicah — 21.00 Znani dirigenti — 22.30 Umetnost.

Petek, 29. 9.: 18.30 Koncert za godala, klavir, timpane in tolkala — 19.30 Petdesetletnica izbruha turško-italijanske vojne — 21.00 Gospodarstvo in delo — 21.15 Koncert operne glasbe — 22.00 Jože Seražin: Giuseppe Garibaldi.

TELEVIZIJA

Sobota, 23. 9.: 19.30 Zibeleženo za Vas — 19.35 Družina Leitner — 20.30 Mozaik kratkih filmov — 20.30 Dobro zabavo.

Nedelja, 24. 9.: 17.00 Otroška oddaja — 17.55 Za družino — 18.25 Sedem dni dogodkov — 18.55 Zanimalo vas bo — 19.25 Evrovizija iz Berlina: Don Giovani.

Ponedeljek, 25. 9.: 19.30 Zabeleženo za Vas — 19.35 Pustolovščine pod vodo — 20.20 Mozaik kratkih filmov — 20.30 Aktualni šport — 20.50 Enaindvajset.

Torek, 26. 9.: 19.30 Zabeleženo za vas — 19.35 Z nasvetom in dejanjem — 20.20 Mozaik kratkih filmov — 20.30 Wolfgang von Karajan in njegov ansambel orglarjev — 21.05 Rim, postaja Termini.

Sreda, 27. 9.: 17.00 Otroška oddaja — 19.30 Zabeleženo za Vas — 19.35 Oče je najboljši — 20.20 Mozaik kratkih filmov — 20.30 Skupinska oddaja München-Dunaj — 21.00 Harfini zvoki s Tirolske.

Četrtek, 28. 9.: 19.30 Zabeleženo za Vas — 19.35 Športni kaleidoskop — 20.20 Mozaik kratkih filmov — 20.25 Šah smrti — 21.00 Prenos od nemške televizije: V raju Pont L'Eveque.

Petek, 29. 9.: 19.30 Zabeleženo za Vas — 19.35 Zakonska vojna in mir — 20.20 Mozaik kratkih filmov — 20.39 Bilanca meseca — 21.20 Show Boat.

POTUJOČI KINO SPZ

bo predvajal slovenski mladinski film

„DOBRO MORJE"

v petek, dne 22. septembra ob 20. uri pri **Cingelcu na Trati,**

v soboto, dne 23. septembra ob 20. uri pri **Tišlerju v Št. Janžu v R.,**

v sredo, dne 27. septembra ob 20. uri pri **Voglu v Št. Primožu,**

v soboto, dne 30. septembra ob 20. uri pri **Kreuzwirtu Pod Jerberkom,**

v nedeljo, dne 1. oktobra ob 1/23. popoldne pri **Kovaču na Obirskem,**

ob 20. uri zvečer pri **Škrjancu v Banji vasi pri Št. Lipšu.**

Film je dostopen tudi za mladino izpod 14 let, zato pustite svojim otrokom, da si film ogledajo oziroma jih pripeljite na predstavo.

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.